

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Disputatio II. De iis iuvant directionem primæ mentis operationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Resp. negando Logicam esse necessariam antecedenter ad se ipsam, sicut est ad alias scientias necessarias. Disparitas manifesta est, quia Logica per se ipsam formaliter scit se scire, alia scientia non hoc habent nisi ab ipsa Logica: unde Logica formaliter sibi sufficit ad sciendum perfectè, alia hoc habent à Logica. *Quod autem est essentialiter tale, est se ipso tale.* Aliorum responsio de Logica directa, seu imperfecta, quæ necessaria est ad se ipsam reflexam & perfectam, obscurior est, & difficilior.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Logica non est acquisita nisi per reflexionem super actus rectos: ergo est posterior aliis scientiis acquisitis, atque aded ad eas acquirendas non est necessaria.

Resp. distinguendo maiorem. Logica non est acquisita nisi per reflexionem super actus rectos perfectè scientificos, nego; super actus rectos imperfectè scientificos, concedo. Ideo Logica est acquisita post alias scientias imperfectè acquisitas, sed acquisita est ante alias scientias acquisitas perfectè; quia qui primos illos actus eliciebant, sciebant rem, sed non sciebant se scire.

Instantia.

Instantis: actus imperfectus gignere non potest perfectum habitum scientia: isti actus erant imperfecti: ergo gigni per eos non potuit scientia Logica nisi imperfecta.

Resp. actum imperfectum non posse gignere habitum scientia perfectum, ita ut sit causa illius adequata, sed posse gignere tanquam causam inadæquatam, & conditionem sine qua. Per vim intellectus ut causam non potuit gigni Logica perfecta: non fuit acquisita perfecta scientia per actus illos ut causam adequatam, sed per illos ut prævias conditiones, quibus positis, intellectus vi sua naturali se extendit, & perfectam peperit scientiam.

Tertia obiectio.

Obiicitur terriò. Intellectus per vim suam naturalem potest se reflectere supra suas operationes, & videre, an illæ rectæ sint; sed hoc sufficit ut sciamus nos scire: ergo ad hoc ut sciamus nos scire, necessaria non est Logica artificialis.

Resp. distinguendo maiorem, intellectus per solam naturæ vim potest reflectere se supra suas operationes, & videre an illæ rectæ sint, perfectè id sciendo, nego; sciendo imperfectè, concedo. Nunquam enim id perfectè sciet sine Logica artificiali, cuius hoc est munus proprium.

DISPUTATIO II.

De iis, quæ iuvant directionem primæ mentis operationis.

VM tota Logica, ut dixi hætenus, circa directionem occupetur trium mentis operationum, à prima mihi operatione, quæ apprehensio est simplex, video ducendum esse initium, cuius restitudo tribus eius vitiis repugnat: obscuritatem perspicuitas discutit, confusionem ordo componit, perturbationem regular distinctio eorum, quæ diversa sunt. Hæc tria ut assequi valeam, explicanda mihi: Primò, ens rationis. Secundò, prædicabilia. Terriò, prædicamenta.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

QVÆSTIO I.

De Ente rationis.

ENS rationis merum nihil, & tamen aliquid: entis negatio, & tamen entis indutum vestimento: tenebrosum quid, & in ipso fonte luminis natum: partus rationis se ipsam fallentis, figmentum mentis ludentis in nihilo, spectrum informe formam habens in sinu intellectus. Nascitur dum cogitatur, cum ipsa sui cogitatione moriens, cum eadem sine miraculo resurgens: pingitur sine coloribus, imago sine prototipo, nulli similis nisi sibi. Agere de illo Metaphysici magis est muneris, quàm Dialectici, quia entis realis larva, & aduersarius est. Vindicat sibi tamen illud Logica, & quatuor de illo tradit. Primò, eius existentiam, seu an sit. Secundò, quidditatem, seu quid sit & quod sit. Terriò, à quo fiat. Quartò, per quam fiat actionem.

SECTIO I.

De existentia entis rationis.

CERTUM est primò, significari nomine *entis rationis*, aliquid pendens ab intellectu, qui solus ratio est. Potest autem aliquid ab intellectu pendere quadrupliciter. Primò, subiectivè, cuius subiectum est intellectus; sic enim actus & habitus inhereant intellectui ut subiecto. Secundò, effectivè, cuius causa productiva est intellectus: ita etiam procedunt ab intellectu omnes eius intellectiones. Terriò, denominativè, quod ab aliquo denominatur actu intellectus, ut cum aliquid denominatur propositio, syllogismus, &c. Quartò, obiectivè, quod obiectum intellectui, seu quod ab eo cognoscitur.

Quadruplex significatio entis rationis.

Certum autem est secundò, quod ea quæ obiectivè sunt in intellectu, in duplici possunt esse differentia. Primò enim aliqua ita sunt obiectivè in intellectu, ut habeant à parte rei suum esse, saltem possibile, quod representatur intellectui; & hæc entia realia sunt. Secundò, aliqua sic cognoscuntur ab intellectu ut nec habeant, neque habere possint esse à parte rei, sed solum dicantur esse quatenus cognoscuntur ab intellectu, quorum scilicet totum esse est cognosci. Hæc sunt quæ propriè vocantur entia rationis, & quaritur, an sit aliquod huiusmodi ens, quod sic fingatur ab intellectu, ut totum esse illius sit cogitari, & obiectum rationi.

Esse obiectivè in intellectu.

Dico primò, dari plura huiusmodi entia nullo modo realia, & purè non entia, quæ solummodo per modum entis cognoscuntur. Hæc est communis sententia, quam immeritò improbant Mirandulanus, Mayronis, Vallesius.

Affertio prior.

Ratio est, quia constat experientià, quod à nobis multa concipiuntur eodem modo ac si essent, quæ in se ipsis neque sunt, neque possunt esse. Chimæra enim & hircoceruus, neque sunt, neque possunt esse; & tamen concipiuntur ab intellectu eodem modo ac si essent. Illa sunt entia rationis propriè dicta, non enim habent esse nisi obiectivè in ipsa ratione, & concipiuntur quasi essent vera entia: ergo dantur propriè dicta entia rationis.

Probatio.

Dico secundò. Ens rationis propriè dictum non omni duntaxat caret existentia reali actuali, sed sterius.

Affertio posterior.

B 2 etiam

16 Philosophiæ Peripateticæ Liber I:

SECTIO II.

Quid sit ens rationis.

Probatio.

etiam possibili; aded vt verum ens rationis neque actu sit, neque possit vilo modo esse à parte rei. Contra Muradum *disp. 19. Metaphysica.*

Ratio est, quia ens rationis illud solum est quod opponitur enti reali: illud ens quod est possibile, omnino reale est, vt ostendam in *Metaphys.* actualis enim existentia est accidentalis enti reali: ergo non fit reale per existentia actuaalem, atque aded est reale antequam existat actu: ergo ens possibile non est ens rationis.

Prima obiectio.

Obiicitur primò: ens rationis est id quod non habet esse nisi dum cognoscitur: nullum datur huiusmodi ens: ergo non datur vllum ens rationis. Probatur minor. Illud non cognoscitur quod non est cognoscibile: solum ens reale est cognoscibile; veritas enim est proprietas entis realis: ergo ens rationis non cognoscitur. Imò, nulla est cognitio, quæ non supponat obiectum suum. Ergo non illud facit: ergo nullum est ens rationis, cuius esse totum sit cognosci.

Resp. distinguendo primam minorem, solum ens reale est directè ac primariò cognoscibile, concedo; secundariò & indirectè, nego. Illud dicitur primariò & directè cognoscibile quod solum sine vilo alio potest cognosci, vt cum cognoscitur à me homo. Illud secundariò tantum & indirectè cognoscibile est, quod non potest cognosci solum, sed necessariò cognosci debet ad modum alterius: ens rationis per se solum cognosci non potest, sed cognoscitur ad modum entis realis, vt ex sequentibus patebit. Fateor quod omnis cognitio supponit obiectum suum primariò à quo specificatur; non supponit obiectum secundariò ad quod terminatur tantum.

Secunda.

Obiicitur secundò. Implicat dari aliquam essentiam sine suis proprietatibus, genus sine speciebus, & speciem sine indiuiduis: si detur ens rationis, dari essentia poterit sine proprietatibus, genus sine speciebus, &c. tota enim essentia entis rationis est cognosci: sed potest intellectus considerare ens rationis in communi, & eius essentiam, non consideratis passionibus; dabitur ergo essentia sine proprietatibus, genus sine speciebus, species sine indiuiduis, si detur ens rationis.

Resp. distinguendo maiorem, implicat dari essentiam realem sine proprietatibus, genus reale sine speciebus, concedo; essentiam fictam, genus fictum, nego.

Tertia.

Obiicitur tertio. Illud habet aliquod esse à parte rei de quo dantur propositiones aliquæ veræ ac essentielles; de ente rationis dantur veræ propositiones essentielles, vt cum dico, *Ens rationis est finibile ab intellectu.*

Resp. negando maiorem; nam dari aliquando possunt veræ propositiones de ente ficto. Vt patebit magis ex dicendis *sect. 2.*

Quarta.

Obiicitur quarto. Illud est ens rationis quod habet tantum esse obiectiue in intellectu, ens illud quod non est actu, & potest esse, non habet actu esse nisi obiectiue in intellectu: ergo illud est verum ens rationis.

Resp. ens rationis esse illud quod neque actu, neque possibiliter habet vllum esse nisi solum in intellectu; si autem actu quidem non habeat vllum esse extra intellectum, sed habeat tamen esse possibile, nego illud esse ens rationis.

A

B

C

D

E

Certum est primò, ens rationis rectè definiri, vt ex dictis patet, *Id quod habet tantum esse obiectiue in intellectu.* Quod significat, ens rationis esse ens purè fictum ab intellectu; illud nimirum quod nec est, nec esse potest, & tamen cogitur quasi esset. Nihil enim potest cogitari ab intellectu, quin dicatur esse in intellectu, sed representatiue ac obiectiue. Quia vnumquodque dicitur esse in sua imagine, cum esse representatiue in alio non sit aliud quàm ab alio representari; cognitio autem imago est, & representatio rei cognita: ergo res cognita est representatiue ac obiectiue in intellectu. Ided, vt dixi, habere in intellectu esse obiectiue, est ab intellectu cognosci. Quia verò, vt notabam nuper, quædam ita sunt obiectiue in intellectu, vt extra intellectum habeant existentiam, vel actuaalem, vel possibilem; quædam ita cognoscuntur esse, vt extra intellectum neque sint, neque possint esse; prima esse habent in intellectu, sed non tantum, & realia sunt: secunda verò habent tantum esse in intellectu obiectiue, quia totum eorum esse, tum actuale, tum possibile est cognosci esse, & sunt entia rationis, idea purè ficta. Ided requiritur ad ens rationis vt fingatur aliquid, idest, vt aliquid cognoscatur esse, quod tamen nec sit, nec esse possit: hoc est habere tantum esse obiectiue in intellectu.

Certum est secundò, definiti etiam ens rationis, *Secunda definitio.* Non ens conceptum per modum entis. Quia scilicet solum ens obiectum est intellectus, vt constat ex *Metaphysica*, quod autem est purum nihil, secundariò tantum terminare potest cognitionem, quæ semper primariò terminatur ad ens; ideòque cum ens rationis à parte rei sit nihil, necesse est vt eius cognitio primariò terminetur ad ens, cum quo & ad cuius modum cogitur non ens, estque verum ens rationis, quia est non ens conceptum per modum entis, quod nimirum nec est, nec esse potest, & tamen cogitur esse quasi reuerà esset aliquid ens.

Posita ergo duplici entis rationis definitione, duplex manet difficultas. Primò, vtum ens rationis vt sic nihil habeat quod non sit omnino reale, an verò sit aliquid fictum, saltem vt est aliquid totum: secundò vtum denominationes extrinsecæ quælibet sicut vera entia rationis.

Dico primò, malè asseri ens rationis esse totum aliquid reale constans ex partibus realibus, quæ licet existere non possint eo modo quo intellectui obiciuntur, earum tamen vnio sit cognitio ipsa, non autem aliquid ex parte obiecti respondens illi cognitioni. Ita docuerunt hæcenus omnes Philosophi, quibus immeritò se opponit Herice *disp. 8. de Deo, cap. 1.* nouam excogitans sententiam pro qua citat Scotum *5. Metaph. q. 11.* & Conimbricenses *quest. 6. in præfationem Porphyrij.* Ad eam autem intelligendam

Obserua nullam esse cognitionem cui non cor-
respondeat aliquid obiectum; si enim cognosco, certè aliquid cognosco, quod dicitur obiectum cognitionis: vnde quando fit ens rationis, v. g. cum cogito chimaram, cognitioni huic responderet obiectum aliquid reale, natura videlicet naturæ bouis, leonis, & capræ; & præterea fictum aliquid, nimirum trium illarum naturarum vnio. Sed hoc tamen vltimum negat loco citato Herice, nouum aliquid, & prorsus improbabile commentum meditatus; negat enim cognitioni
tunc

Prima entis
rationis de-
finitio.

Secunda
definitio.

Duplex
controuer-
sia.

Ens rationis
habet ali-
quid quod
non est
reale.

Explicatur
sententia
Herice.

tunc meæ cum chimæram cognosco respondere aliquid fictum, sed asserit omnia realia esse, quæ illi respondent, naturas videlicet illas tres, quarum vnio non sit aliud quam cognitio, cui nulla ex parte obiecti vnio ficta respondeat, ex quo fieri necesse sit vt in ente rationis nihil sit quod non sit reale, partes scilicet reales, & vnio realis, nempe cognitio terminata ad illa plura per modum vnus, & ens rationis definit totum aliquod inexistibile prout obicitur menti, cuius tamen omnes partes, & earum vnio reales sunt.

Controuersia igitur solum est, vtrum cognitioni chimære reales partes & realis earum vnio respondeat, quæ ipsa cognitio ipsa sit: an verò respondeant partes reales & vnio earum ficta, omnino distincta à cognitione; & obiectum cognitionis, primum illud Herice asserit, ego secundum cum communi sententia intendo.

Ratio est, quia quoties cogitur aliquid impossibile, respondet huic cogitationi aliquid quod est extra latitudinem totius entis realis; sed quando cogitur ens rationis, v. g. chimæra, cogitur aliquid impossibile: ergo huic cogitationi responderet aliquid quod est extra latitudinem totam entis: ergo in ente rationis non omnia sunt realia, sed est aliquid fictum. Probatior maior: quoties cogitur aliquid impossibile respondet huic cogitationi aliquid impossibile, chimæra v. g. responderet cogitationi chimære: sed ens impossibile est extra totam latitudinem entis realis: ergo tunc meæ cogitationi responderet aliquid quod est extra totam latitudinem entis realis. Deinde illud inexistibile prout obicitur menti est aliquod impossibile; sed illud potest à me cogitari, saltem reflexè: ergo potest aliquid impossibile à me cogitari saltem reflexè, possum v. g. cogitare, inò & affirmare tenebras esse nigredinem: possum cogitare tres essentias animalium esse vnitas, & esse vniam chimæram; tunc haud dubie cognitio non est vnio illarum naturarum, quas cogitare possum etiam separatas: ergo quando concipio illas coniunctas, earum vnio non est cognitio.

Obicitur primò. Implicat vt ens representet non ens; nam illud quod representat aliud, debet esse illi simile: sed si fingatur ens rationis, erit necesse vt ens representet non ens: ergo implicat ens rationis eo modo fingi, sed omnia, quæ in eo sunt, realia sunt.

Resp. distinguendo maiorem, impossibile est vt ens representet non ens, representatione vera, concedo; representatione ficta, nego: nam ad hoc vt vnium verè aliud representet, requiritur vera similitudo; ad hoc vt representet fictè, non necessariò debet habere veram similitudinem, sed satis est vt habeat fictam similitudinem, in eo sicut quod intellectus ponat vnium loco alterius.

Obicitur secundò: si ens ponitur loco non entis, ergo nihil responderet cognitioni præter ipsum ens à quo specificatur cognitio, v. g. cum quis cogitat chimæram, totum quod responderet cogitationi est triplex illa essentia, capræ, leonis & draconis: ergo nihil est ibi fictum.

Resp. negando primam consequentiam, quia cogitationi tunc responderet ens, sed positum loco non entis, v. g. cum cogito tenebras per modum nigredinis, non sola nigredo responderet meæ cogitationi, sed nigredo posita pro tenebris; non tres solum essentiae animalium respondent cognitioni chimære, sed illa prout vnitas inuicem; sic enim sunt ens rationis.

Dico secundò, denominationes extrinsecas, si

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A puræ sint non esse formaliter, sed fundamentaliter tantum entia rationis, quamuis si superaddatur eis fictio, esse possint entia rationis. Ita docent Suarez, Aueria, Hurtadus, Arriaga, contra Scotum, plures Thomistas, Vasquez, Masium, Tolertum. Antequam autem probem id quod asserui

Obserua denominationem extrinsecam appellari eam, quæ petitur à forma extrinseca, vt cum dicitur paries visus, homo subiectum propositionis; quod dupliciter enunciari potest. Primò ita vt concipiam visionem terminari solum extrinsece ad parietem, & sic nihil omnino fingitur, & est pura denominatio extrinseca. Secundò ita vt concipiam visionem quasi aliquid inherens parieti, & sic fingo aliquid, nec est pura denominatio extrinseca, sed verum ens rationis. Hoc posito

Ratio est, quia illud est verè reale, in quo nihil continetur quod sit fictum, & quod non sit reale: huiusmodi sunt denominationes extrinsecæ si puræ sint. Quod probatur, quia in hac denominatione, *Paries est visus*, nihil est præter subiectum reale, videlicet parietem, formam realem extrinsece terminatam ad parietem, & vnionem formæ huius cum subiecto. Hæc omnia realia sunt, non autem vllò modo ficta, quando copula *est*, non significat formam dominantem esse intrinsecam subiecto, sed extrinsece terminari: ergo in ea denominatione nihil est fictum, sed omnia realia.

Deinde illud solum est ens rationis, cuius totum esse est cognosci: denominationes extrinsecæ non sunt huiusmodi, v. g. cum dico, *Paries est visus*, *Petrus est cognitus*, *Deus est Creator*, etiam si nullus intellectus cogitet videri parietem, Petrum esse cognitum, Deum esse creatorem, veræ sunt propositiones: ergo clarum est quod illa non sunt entia rationis. Verum est quod si nullus intellectus cogitet Petrum, verum non erit Petrum esse cognitum, sed verum tamen erit Petrum esse cognitum, quamuis nullus intellectus cogitet Petrum esse cognitum, atque adeò non facio ens rationis, quando dico Petrum esse cognitum, quia hoc est independens ab eo quod cognoscam Petrum esse cognitum, alioqui quælibet cognitio esset ratio, quia si nullus cogitaret intellectus, non esset cognitio. Esset autem cognitio ens rationis, si verum esset dicere quod cognitio non esset, si nullus cogitaret intellectus esse cognitionem.

Obicitur primò. Illud est ens rationis, quod habet tantum esse obiectiue in intellectu: denominatio extrinseca proueniens ab actibus rationis habet tantum esse obiectiue in intellectu, nam v. g. denominatio cogniti non habet esse in ipsa re cognita; sed neque habet esse subiectiue in intellectu, qui non dicitur cognitus, sed cognoscens: ergo habet esse tantum obiectiue in intellectu.

Resp. denominationes extrinsecas, quæ proueniunt ab actibus rationis, non habere tantum esse obiectiue in intellectu, nam v. g. denominatio illa cogniti habet esse subiectiue ac intrinsece in ipso intellectu; in illa verò re, quæ cognoscitur habet esse denominatiue. Quando autem cognoscitur reflexè, tunc habet esse obiectiue in intellectu, sed non tantum.

Obicitur secundò. Esse cognitum est tantum esse obiectum, sed esse obiectum intellectus est esse obiectiue in intellectu: ergo esse cognitum est tantum esse obiectiue in intellectu: ergo cum dico *Petrus est cognitus*, facio ens rationis.

Resp. valde diuersas esse istas propositiones: Esse cognitum est tantum esse obiectiue in intellectu, seu nihil est aliud quam esse obiectiue in intellectu.

Denominationes extrinsecas reales esse.

Quid sit denominatio extrinseca.

Probatio assertionis.

OLIPHODS

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

18 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

Secunda est: Esse cognitum habet totum esse obiectivum in intellectu, seu est tantum obiectivum in intellectu. Prima vera est, altera verò falsa, quia est esse subiectivum ac intrinsecum in intellectu. In argumento igitur quod proponitur, probatur quod esse cognitum, est tantum esse obiectivum in intellectu, quod nemo negat; sed non probatur quod esse cognitum habeat tantum esse in intellectu obiectivum, seu sit tantum obiectivum in intellectu, quod est falsum, & non probatur. Vnde facile conceditur totum argumentum, cuius conclusio est: Ergo esse cognitum est tantum esse obiectivum in intellectu; negaretur autem si diceret, est esse tantum obiectivum in intellectu.

Instantia.

Instabis: res cognita ut cognita est tantum obiectivum in intellectu; ergo ut cognita est ens rationis.

Resp. negando consequentiam, quia ut aliquid sit ens rationis non satis est quod sit tantum obiectivum in intellectu, pro ut res cognita reduplicativè sumpta, sed oportet ut etiam pro ut sumpta specificativè sit obiectivum tantum in intellectu; quamvis ergo res reduplicativè ut cognita, sit tantum obiectivum in intellectu, non sequitur tamen quod sit ens rationis.

Tertia obiectio.

Obijciunt tertio. Illud est ens rationis cuius totum esse dependet ab intellectu; esse cognitum, esse subiectum, esse predicatum omnino pendet ab intellectu: ergo illa sunt entia rationis.

Resp. negando maiorem, multa enim realia sunt, quæ omnino pendunt ab intellectu, ut sunt sunt cognitiones: ad ens autem rationis requiritur ut sit ens fictum ab intellectu, id est ut pendeat ab intellectu aliquid fingente, ut dixi: denominatio ergo cogniti realis est, & tamen convenire potest chimæ, quia denominatio realis extrinseca convenire potest enti rationis, non denominatio intrinseca.

SECTIO III.

A quo fieri possit ens rationis: & per quam actionem.

ENS rationis cum non habeat esse reale, sed esse fictum, sic non potest habere causam à qua fiat per veram actionem, sed à qua fiat per fictionem. Primum ergo queritur utrum intellectus divinus facere possit ens rationis, deinde quam potentiam Angeli vel hominis illud faciant.

§. I.

Utrum divinus intellectus facere possit ens rationis.

Affertio bimembris.

DEO primum, intellectum divinum non facere ullum ens rationis, tamen reverà illud verè cognoscat speculativè, non autem practicè.

Prima pars negans fieri à Deo ens rationis.

Primum partem cum S. Thoma tenent Suarez, Vasques, & alij communiter: negant Arrubal, Albertinus, & pauci alij. Ratio tamen contra istos est, quia operationem habere quæ sit representatio difformis obiecto, est aliqua imperfectio: sed qui apprehendit non ens per modum entis habet representationem difformem rei representatæ ut est in se: ergo apprehendere non ens per modum entis est imperfectio, quæ proinde non convenit Deo. Minor videtur esse nota ex terminis, probatur maior: habere falsitatem imperfectio est, sed habere operationem difformem rei representatæ, est habere falsitatem

aliquam, saltem incomplexam: ergo habere operationem difformem rei representatæ imperfectio est.

Deinde illa non est prima & summa veritas quæ maior nulla potest excogitari, quæ veritatem non habet in omnibus suis operationibus, saltem iis quæ sunt simplices apprehensiones; illa enim veritas quæ veritas est tum in prima apprehensione, tum in iudicio, est maior eâ, quæ in solo iudicio est veritas. Deus est prima & summa veritas: ergo veritas est tum in prima operatione, tum in iudicio; si tamen in Deo est prima apprehensio, quod mox videro.

Altera ratio.

Denique Deus non potest facere ens rationis nisi per primam apprehensionem, vel per iudicium: neutrum facere potest, prima enim apprehensio, cum imperfecta sit, Deo convenire non potest. Iudicium autem haberet falsum si iudicaret faciendo ens rationis. Imò ens rationis tunc efficitur, cum id quod non est, iudicatur ac si esset: Deus non potest concipere id, quod non est, ac si esset: ergo facere non potest ens rationis.

Tertia probatio.

Secundam partem quæ asserit speculativè cognosci à Deo ens rationis, tenent Molina, Suarez, Auerla, Hurtadus: negat acriter Vasques 1. p. disp. 118. Antequam probetur

Cognoscitur Deus entia rationis.

Observa dupliciter ens rationis cognosci: primum speculativè, secundò practicè. Tunc speculativè cognoscitur cum cognoscitur ut factum, vel ut factibile ab alio, cum cogito v. g. te cogitare chimæram. In actu item signato cognoscitur cum cognoscitur aliquid esse fictum, ut si dicam, *Chimæra est ens fictum*. Tunc practicè, ac in actu exercito cognoscitur ens rationis, quando id quod non est concipitur tanquam ens reale sine ordine ad aliam ullam conditionem, quæ hoc finxerit, & hoc est facere ens rationis, cum propriè sit fingere. Dixi ergo ens rationis tamen posteriori hoc modo non cognoscatur à Deo, cognosci tamen priori modo.

Duobus modis ens rationis cognoscitur.

Ratio est, quia cognoscere speculativè tantum & in actu signato ens rationis non est illud facere, quod probatur, quia tunc non fit ens rationis quando nihil fingitur, sed cognoscere ens rationis speculativè, id est ut ab alio factum, non est excogitare illud, & fingere, tunc enim nihil fingitur quando omnia cogitantur ut reverà sunt, qui autem cognoscit ens rationis à me factum, vel qui cognoscit ens rationis esse aliquid fictum, cognoscit res ut reverà sunt: ergo nihil fingit. Confirmatur; sicut enim ille qui cognoscit aliam mentiri, aut falli, non propterea mentitur aut fallitur, ita qui cognoscit alium discurre, non discurret.

Deinde certum est nullam esse cogitationem creatam quæ à Deo non cognoscatur, & ad quam non concurrat: ergo Deus cognoscit eas omnes cognitiones quibus sunt à nobis entia rationis: sed implicat cognosci cognitiones illas omnes à Deo, quin cognoscantur entia rationis: ergo cognoscitur à Deo ens rationis. Minor certa est, quia cognitio pendet essentialiter ab obiecto ad quod terminatur, neque nominari aut cognosci potest sine illo.

Probatio secundæ partis.

Obijciunt primum, videri omnino quod facere ens rationis perfectio est intellectus, quæ propterea negari non debet perfectissimo intellectui divino. Sicut enim pictor ille qui pingere potest entia possibile, & impossibilia perfectior est illo, qui pingere non potest nisi possibile, ita & intellectus. Deinde multa sunt in Deo relationes rationis ad creaturas, v. g. scientia, decreta libera, &c. quæ omnia sine dubio Deus cognoscit.

Resp.

Resp. negando quod facere ens rationis perfectio sit intellectus: de picture autem dispar ratio est, quia ille qui pingit impossibilia, non habet necessariò in se ipso ullam falsam operationem, cum non repræsentet impossibile ut impossibile, sed tantum secundum figuram externam, secundum quam est possibile. Intellectus autem faciens ens rationis falsam in se ipso habet operationem. Nego ullam esse in Deo relationem rationis, sed illa finguntur à nobis esse in Deo, quatenus sine illis concipi nequeunt à nobis ea quæ sunt in Deo. Deus autem sine relatione rationis illa cognoscit.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, totum fieri & totum esse entis rationis non est nisi cognosci: ergo si Deus cognoscit ens rationis, illud etiam facit. Neque satis est dicere, quod fieri entis rationis est cognosci practice, non autem cognosci speculative, quo tamen duntaxat modo Deus illud cognoscit. Contra enim in isto primò. Per illam cognitionem fit ens rationis, per quam ens rationis est obiectivè in intellectu: per illam cognitionem speculative ens rationis est speculative in diuino intellectu: ergo illa sufficit ut fiat ens rationis à Deo. Deinde fieri entis rationis est non ens obici per modum entis: Deus cognoscendo ens rationis per respectum ad creatam cognitionem, obicit sibi non ens per modum entis: ergo per illam cognitionem facit ens rationis. Denique tunc ab intellectu fit ens rationis, quando illud accipit esse ab intellectu tanquam ab integra causa: sed per cognitionem illam speculative Dei, ens rationis accipit esse ab intellectu diuino tanquam ab integra causa; si enim intellectus creatus ad illud non concurrat proptèr est in intellectu diuino, ens rationis pendet à diuino intellectu tanquam ab integra causa: intellectus creatus non concurrat ad ens rationis proptèr est in intellectu diuino: ergo ens rationis tunc à Deo pendet tanquam ab integra causa. Imò si Deus cognoscit ens rationis factum ab intellectu creato, cognoscit illud ab æterno antequam ullus intellectus illud faciat: ergo ex se illi tribuit esse obiectivum, quod est illud facere.

Resp. verum esse quod fieri entis rationis non est nisi cognosci secundariò & speculative tantum, id est cognosci ut iam ab alio factum. Ad primam autem instantiam, quod per cognitionem speculative & secundariam ens rationis habet esse obiectivè secundariò tantum, quod non sufficit ad ens rationis, cuius esse est esse in intellectu obiectivè, sed primariò, alioqui non est factum. Ad secundam instantiam similis est responsio, fieri enim entis rationis est non ens obici per modum entis, primariò & practice, concedo; secundariò & speculative nego. Ad tertiam distingo illam propositionem: intellectus creatus non concurrat ad ens rationis, proptèr est in diuino intellectu, non concurrat ex parte illius obiecti, nego; non concurrat ex parte ipsius diuinæ intellectus, concedo. Id est intellectus creatus non efficit actum, quo Deus cognoscit ens rationis, sed efficit obiectum illius actus, quod Deus cognoscit ab æterno, ut factibile à creatura, neque tamen facit: sicut cognoscit omnia mendacia, quæ dicitur Petrus, neque tamen mentitur.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio, ens illud rationis proptèr cognitum à Deo, vel est ens reale, vel est ens rationis, nihil enim esse potest medium. Non primum, quia sic chimæra esset ens reale: ergo secundum, & sic fit à Deo ens rationis.

Resp. ens illud rationis proptèr cognitum à Deo esse reuerà ens rationis factum fictum à creatura,

A non autem à Deo qui secundariò illud cognoscens, non illud facit, sed accipit factum à creatura; sicut quando Deus cognoscit tuum mendacium, vel tuum errorem, mendacium illud & error sunt verè mendacium & error in diuino intellectu, sed non mentitur Deus nec errat, quia cognoscit errorem ut factum ab altero. Denique fateor Deum habere posse conceptum rei falsæ, vel impossibilis independentem ab intellectu creato, quia ille simplex est dissensus, & Deus tunc nihil fingit: faciendo autem ens rationis aliquid fingeret.

§. II.

Quenam potentia Angeli, vel hominis facere possint ens rationis.

Dico secundò. Solus intellectus, tum angelicus, tum humanus facere potest ens rationis, non autem voluntas, neque ullus sensus externus, vel internus, qui dicitur imaginatio. Quatuor partes conclusio habet, breuiter probandas.

Assertio quadriparsita.

Primò enim quod humanus intellectus officina sit, in qua cudentur entia rationis, experientia optima probatio est; ille enim non ens concipit ad modum entis, impossibile per modum entis, & obicit sibi omnis generis spectra, & monstra. De intellectu angelico video dubitari à quibusdam Theologis, sed immeritò, quia nulla est ratio proptèr quam angelicæ operationes non possint esse falsæ, atque adeò entia rationis.

Secundò, de sensu externo constans omnium sententia est, quod nullum ab eo fiat ens rationis, quia illa potentia non fingit ens rationis, quæ debet recipere ab eo species, antequam attingat obiectum: sensus externus nihil planè percipit, quin acceperit species ab obiecto: ergo non facit ens rationis. Adde quod ens rationis, ut dixi, est aliquid quod fieri etiam ab ipso Deo non potest: sensus nihil percipit, quod fieri à Deo nequeat, imò & quod factum non sit.

Sensus externus non facit ens rationis.

Tertio fieri ens rationis ab imaginatione docet. Nec Suarez *disp. 54. sect. 2.* sed immeritò, quia nihil natio. Obiicitur imaginationi quod possibile non sit, atque adeò reale. Probatur, nam si montem aureum phantasia sibi repræsentet, ille factibilis à Deo est; si chimæram aut hircoceruum, sunt entia possible proptèr obiciuntur phantasiæ, quæ non attingit nisi figuram externam, compositionem substantialem essentiarum totalium solus attingit intellectus. Certum autem est fieri posse à Deo animal figuram externam habens leonis, draconis & capræ, cum sæpè visa sint monstra figuram habentia partim hominis, partim bruti.

Quarto fabricari à voluntate entia rationis voluit Scotus *in primam disp. 45. quest. unica*, quem sequitur Herice *disp. 8. cap. 1.* Sententia communis hoc meritò negat, quia illa potentia non fingit entia rationis, quæ supponit suum obiectum; nam esse totum entis rationis est concipi, & cognosci: potentia ergo illa quæ supponit obiectum, non illud fingit: voluntas supponit obiectum suum, quia nunquam fertur in incognitum: ergo voluntas non facit ens rationis.

Nec voluntas.

Obiicitur primò, sensus externus, v.g. oculus, videt tenebras per modum nigredinis; quod est facere ens rationis, cum illud fiat ab intellectu eo ipso quòd eo modo apprehendit tenebras. Deinde fallitur sæpè oculus videndo procul rotundam turrim, quæ quadrata est; faculum fractum, qui est integer; colores in iride, qui nulli sunt. Denique

Prima dubitatio pro sensu externo.

illo potentia non supponit obiectum suum, sed illud fingit, quæ percipit illud aliter quàm sit: sensus apprehendit sæpe obiectum suum aliter quàm sit: ergo non illud supponit.

Resp. negando quod oculus tenebras videat per modum nigredinis, sed eo ipso quod nihil oculus videt, intellectus tenebras apprehendit quasi nigredinem, proindeque tunc non fit ens rationis ab oculo, sed ab intellectu. Verum est sæpe decipi oculos cognoscendo aliquid factibile à Deo, sed nego illum falli cognoscendo simpliciter impossibile per modum entis, quod tamen ad ens rationis exigitur. Sensus ergo externus reuerà decipitur, & licet supponat obiectum suum à quo fecit suas accipiat, non supponit tamen illud eo modo quo percipit, vnde non sequitur quod faciat ens rationis.

Obiicitur secundo, imaginatio reuerà fingit, si percipit res aliter quàm sunt; percipit autem res aliter quàm sunt: ergo fingit. Imò tunc imaginatio fingit, quando percipit negationes, quia illas concipit vt aliquid posituum; percipit autem negationem: ergo facit ens rationis.

Resp. imaginationem concipere rem aliter quàm sit, sed nego id sufficere ad ens rationis, nisi concipiatur ens omnino impossibile, quod imaginatio non facit. Negationes nullus sensus percipere potest actu aliquo posituum, sed tantum percipit subiectum, non percepta in eo forma, v. g. cognoscitur Petrus non percepta in eo loquutione, vbi nihil est fictum.

Obiicitur tertio, voluntas æquè facit ens rationis, & æquè fingit ac intellectus, quando fertur in bonum apparens & impossibile; quod probatur. Intellectus format ens rationis quando apprehendit ens impossibile, affigendo illi rationem entis; sed voluntas appetit malum & impossibile addendo illi rationem boni & possibilis: ergo æquè facit ens rationis. Deinde illa potentia facit ens rationis, quæ ordinat ad aliud id, quod non est ordinatum; voluntas hoc facit, Deum peccator ad se ipsum ordinat: ergo, &c. Denique intellectus facit ens rationis per secundam, & tertiam mentis operationem quæ supponunt primam operationem: ergo voluntas facere potest ens rationis, quamuis supponat actum intellectus.

Resp. verum quidem esse, quod voluntas fertur in malum sub ratione boni, & in impossibile sub ratione possibilis apprehensum; sed nego illam facere tamen propterea ens rationis, quod supponit factum ab intellectu. Vnde ad formam argumenti conceditur illa propositio: Intellectus facit ens rationis dum apprehendit ens impossibile affigendo illi rationem entis. Negatur verò minor: Voluntas appetit malum addendo illi rationem boni. Non enim voluntas est quæ addit rationem boni, sed supponit eam ab intellectu additam. Deinde nego etiam quod voluntas ordinet vnum ad aliud ad quod non est ordinatum, solus enim intellectus est qui ordinat, quia ille solus est, qui ordinem voluntati proponit. Denique disparitas inter intellectum & voluntatem est, quia secunda & tertia mentis operatio supponunt quidem primam, sed aliquid illi postea superaddunt, & aliquid fingunt quod prima non finxerat: at verò voluntas supponit totum suum obiectum fictum ab intellectu, sed non addit, neque fingit aliquid.

Obiicitur quarto. Fabricari ens rationis vel est imperfectio, vel est perfectio. Si primum: ergo minus conuenit intellectui potentia perfectissima

ma, quàm sensibus & voluntati. Si est perfectio, negari non debet Deo.

Resp. eodem argumento posse probari, quod bruta discuntur; si enim perfectio est, magis Deo conuenit; si est imperfectio, magis conuenit brutis quàm homini. Nego igitur illam partem: Si facere ens rationis est imperfectio, minus conuenit intellectui potentia perfectissima, quàm sensibus, quia ex maiori aliqua limitatione oritur vt voluntas & sensus facere non possint ens rationis, quod facere potest intellectus. Quia hæc est perfectio secundum quid quando oritur ex limitatione potentia, imperfectio autem simpliciter quando oritur ex defectu veritatis. Vnde illa est imperfectio in Deo, qui non esset prima veritas.

S. III.

Per quam actionem fiat ens rationis.

Illa est sine dubio intellectio, cum solus intellectus faciat ens rationis, quod solum habet esse obiectiue in intellectu. Non est autem opus vt omnis actio realis terminum extrinsecum realem habeat; terminus autem intrinsecus actionis est qualitas realis. Quando dicitur quod *obiectum semper specificat actionem*, significatur quod actiones semper diuersæ sunt speciei, quando habent diuersa obiecta; non significatur, quod actio sit in eadem specie, in qua est obiectum.

Difficultas igitur solum esse potest, vtum per primam mentis operationem, & per solam etiam præcisionem intellectus fieri possit ens rationis.

Dico tertio, per primam mentis operationem fieri posse verum ens rationis, non autem per solam præcisionem, quæ concipit vnum non conceptio alio quod est coniunctum cum illo.

Primæ partis, quam negat aliqui cum Hurtado, ratio est, quia vno exteriorum impossibilium, v. g. vno trium essentiarum impossibilium in chintara, per primam apprehensionem cognosci potest, illa verò est ens rationis. Imò volentes concipere aliquod obiectum sicuti est, apprehendimus tamen illud aliter quàm sit, v. g. Deum volentes apprehendere, senem imaginantur; hoc autem sine dubio est fingere.

Dico quarto, per solam præcisionem intellectus non fieri ens rationis. Ita fusiùs demonstro *disp. tertiam Metaphysicæ*, probans realitatem vniuersalem. Nunc breuiter

Ratio sit, quia illa cognitio non facit ens rationis cuius totum obiectum est reale, non autem fictum: præcisio huiusmodi est, cum enim cogitatur animal, non cogitato rationali, quod ei coniunctum, obiectum illud est animal quod non est ens fictum, sed vere reale. Verum est, quod si cogitarem animal esse solum à parte rei sine vllis differentiis contrahentibus, fingerem aliquid impossibile; cum autem cogito animal non cogitatis iis cum quibus coniunctum est, nihil cogito, quod non sit verum & reale: ergo præcisio pura non facit ens rationis. Confirmatur euidenter, quia sequeretur alioqui, nullam vnquam esse posse cognitionem humanam, quæ non faciat ens rationis, cum nulla omnino sit, quæ attingat omnes formalitates identificatas obiecto quod cogitatur, vt patebit ex *Metaphysicæ*.

Obiicitur primo. Ens rationis non fit sine aliqua falsitate: in apprehensione simplici non est falsitas: ergo per simplicem apprehensionem non fit ens rationis. Deinde fingere est attribuire vnum alteri,

Illa est intellectio.

Per primam operationem fit vniuersale.

Non fit per præcisionem solam.

Prima obiectio.

Disp. II. Quæst. II. de Vniuers. & Prædicab. 21

alteri: simplex apprehensio non attribuit vnum alteri: ergo non fingit.

Resp. ad ens rationis non requiri falsitatem complexam, sed sufficere incomplexam, cuius capacem esse primam apprehensionem, dicam *disp. 3.* Deinde nego quod fingere sit attribuire vnum alteri, sufficit enim quod cogitetur aliquid impossibile, v.g. cum cogito chimæram, simpliciter illam apprehendendo, nihil tribuo alteri, & tamen fingo.

Secunda obiectio.

Obicitur secundò, si sit ens rationis per primam apprehensionem, illud sit etiam per præcisionem, v.g. cum cogito animal non cogitatio rationali, sine quo tamen esse non potest. Dixi autem fieri ens rationis per primam apprehensionem: ergo sit etiam per præcisionem. Confirmatur primò. Per præcisionem concipitur obiectum aliter quam sit: ergo per eam aliquid fingitur. Confirmatur secundò. Illud ens est fictum, quod nec est, nec esse potest: rationale nec est sine animali, nec esse potest: ergo est ens fictum.

Resp. fieri ens rationis per primam apprehensionem cum cogitur aliquid quod nec est, nec esse potest; quando autem totum quod cogitur est reale, tunc nego fieri ens rationis per simplicem apprehensionem, unde nec sit per puram præcisionem, cuius totum obiectum reale est. Ad primam confirm. Resp. posse duobus modis concipi aliquid aliter, quàm sit: primò, non cogitando totum quod est, vt cum cogito rationale non cogitatio animali, quod ei coniunctum est: secundò, cogitando aliquid quod nec est, nec potest esse, vt si cogitem rationale esse sine animali. Quoties primo modo aliquid cogitur aliter, quàm sit, nihil fingitur, neque sit ens rationis. Quando cogitur res aliter quàm sit, fit reuerà ens rationis. Per præcisionem puram res cogitur aliter quàm sit non cogitando totum id quod est; sed non cogitur aliquid quod non sit, nisi esset præcisio negatiua, quâ diceret esse rationale sine animali; hæc enim fictio esset, & ens rationis. Ad secundam confirm. distinguo illam minorem: sed rationale nec est, nec esse potest à parte rei sine animali coniuncto realiter, concedo; sine animali coniuncto per intellectum, nego. Animal enim quod cogitur non cogitatio rationali, est verè reale & à parte rei sine animali cogitatio per intellectum, & idè est verè reale. Neque valet illa instantia. Illud est ens rationis quod est tantum per intellectum: hoc, inquam, falsum est; nam operationes non sunt nisi per intellectum, & tamen reales sunt. Ad hoc ergo vt aliquid sit ens rationis requiritur vt sit tantum per intellectum fingentem aliquid impossibile. Sed hoc clarius erit ex *disp. 3. Metaph.* citata.

A causas, proprietates vniuersalium. Quam ego totam controuersiam plenè trado in Metaphysica cum Philosopho. Hic autem quæ traduntur à Porphyrio de vniuersalibus, & prædicabilibus in specie sigillatim persequens, primùm ago de numero eorum, deinde sigillatim venio ad genus, speciem, differentiam, proprium, & accidens.

SECTIO I.

Quid & quomplex sit vniuersale, ac prædicabile.

Certum est primò, vniuersale rectè definiri, *Est* *Definitio* *Vniuersale* *quod aptum inesse multis*, id est ens indiuisibile, diuisibile tamen in multa, in quibus multiplicetur; idè Deus non est vniuersalis, quia licet plures in Deo sint personæ, participantibus Dei naturam, in iis tamen natura illa non multiplicatur. Duo ergo sunt in vniuersali maxime mirabilia, vnitas, & pluralitas; sed illa est actualis, altera est solum potentialis. Implicat quidem aliquid esse vnum actu, & actu multa; sed est tamen difficile intelligere aliquid quod sit vnum actu, & possit esse multa, quæ adæquatè idem sunt cum eo quod diuidi videtur in multa; & hic est implicatissimus nodus de existentia ipsius vniuersalis, vtrum sit actu à parte rei, an verò tantum per operationem intellectus, & quænam illa sit operatio, dans existentiam obiectinam naturæ, quæ habeat unitatem, & tamen aptitudinem vt sit in pluribus; naturam aliquam quæ indiuisa sit, & tamen sit verè natura Petri, Pauli, Ioannis, imò omnium hominum, qui sunt reuerà plures. Hic est (inquam) nodus quem soluendum remitto in Metaphysicam. Nunc autem placet ita circa illum ludere cum Tyronibus Logicis.

Eximium in mole ludentis naturæ miraculum, sed arcanum coronatæ rationis, & triumphalis intelligentiæ simulacrum, *Pandiam* (narrat Cassiodorus) vnum omnes lapillos, thesaurum in puncto, pretium totius Indię in vno annulo. In illa se gemma vnus fulgor variae lucis multiplici repercussione commiscens, fulgurat in adamantem, rubescit in carbunculum, in chrysolitum cyaneo candore flauescit. In hac & plura vides, quàm videre te posse scias, & falleris, nisi falli velis. Illam verè prædicas esse vnam, & mentiri times; multiplicem appellas, & volens deciperis; cum venetam aspicias, smaragdum vocas, & negas; cum blatteam, topazium dicis, & refugis: cum prasinam, chrysopasum existimas & reclamas, aduersarius tibi ipsi, tanto gemmarum copia ditior, quod in pluribus vnam habes, & in vna omnes.

*Pandias la-
pillis vnus
& plures, ex
Cassiodoro.*

Verum animorum ludibria illa sunt, non diuitiarum oculorum; vna in pluribus *Pandia*, & in vna plures: nisi naturas vniuersales in lapillo æmulari natura voluit, quas in scriniis suis inuenire nequaquam potuit. Naturas, inquam, vniuersales, sigilla gemmea rerum omnium, vertiles mundos, simulacra vera & picta, umbras omnicoles, sic vnas vt sint omnia indiuidua, sic plura vt nec communicabilitatem auferat vnitas, nec unitatem diffundat ex vno refusa pluralitas: vniuersum in puncto, rerum essentia sine rebus, ipsamet singulæ tota sine se ipsis; extra se posita, nec diuisa; vnum in pluribus.

*Imago vni-
uersalitatis.*

Quarrit omnicoles huiusmodi gemmas fatigata iamdiu humana ratio, & qui parturit intra se ipsum vniuersalia intellectus, illa extra se ipsum auhelus exquirat; quod facit intra se ipsum, habere

*Fit per in-
tellectum
vniuersale.*

QVÆSTIO II.

De Vniuersalibus, & Prædicabilibus.

PVdit me in hoc Philosophiæ veluti propileo, primoque vestibulo, rudioribus statim Tyronum ingeniis quæstionem de vniuersalibus in genere vnam omnium obscurissimam, & difficillimam statim obicere, veritusque sum ne ab ineundo studio Philosophiæ eos abstererem, si ipso in aditu reperissent spectra formalitatum, præcisionum, distinctionum rationis ratiocinantis aut ratiocinatæ, aliaque huiusmodi per intellectum fabricata & excogitata ad explicandam naturam,

E

se nescit; prolem suam ipse vix nouit, patrem se dubitat esse, disputatque vtrum extra se sobolem habeat, quam in sinu suo inuenit; fungiturque matris munere, quamuis non sit nisi pater. Platonis videlicet ideas auulsas à singularibus, dum non inuenit, pingit; mox substantias indiuiduas plures videt esse, nec vllibi diffusam pluralitatem vnitatem, collectam pluralitatem vnitatem inuenit, quam in fecundissimo suo gremio (plura enim cogitat, & vnum efformat) vnum facit, & plura non minuit, manetque integra cum vnitatem pluralitas, sicut perscuerat cum pluralitate illa vnitatem. Diuidit indiuisibilia, dum separat naturam à singularitate sua cum qua vnum est; mentitur, & mentiri se negat, vtrique restrictione mentali sine præiudicio veritatis, siue falsitate rem concipit alio modo quam in se ipsa sit, sine fictione cogitat impossibile: integra manent, quæ ipse præscindit, & quod cultro cogitationis vulnus infligit naturæ, sanat ipse, reponitque in meliorem statum, quia quam inuenit singularem, & indiuiduam, vniuersalem efficit, & ad innumera singularem diffusam. Toties fecundam, quoties mens cogitare voluerit indiuiduum: omnibus est patens, & in vno solum esse potest, omnium propria, & ad omnia indifferens; nemini affixa, & si alicui semel adhaeserit, illi soli addicta. Ne quæras vniuersalia extra te mens humana, non potest tam numerosa proles alibi nasci, alibi educari quam in eo fonte luminis, vbi mortua quæque viuunt, vbi quæ sunt materialia, sunt spiritualia; quæ diuisa sunt, colliguntur; quæ vnita, diuiduntur; quæ sterilia, fecunda euadunt.

Et hæc prælusisse sufficiat de re obscurissima, vt dignoscatur à Dialecticis propria notio vniuersalium, & prædicabilium, quorum numerum hic inquirimus.

Certum est secundò, prædicabile conuenire omnino, imò vnum & idem esse cum vniuersali; nam vniuersale definitur (vt dixi) *Vnum aptum inesse pluribus*; prædicabile, *Vnum aptum de pluribus prædicari*. Quod aptum est inesse pluribus, aptum sine dubio etiam, est prædicari de pluribus; quod enim in aliquo existit, potest de illo affirmari: nam ab eo, quod aliquid est vel non est, vera vel falsa est propositio: ergo quod est vniuersale ad plura perti- nens, est etiam prædicabile de pluribus: & contrà, quod est prædicabile de pluribus, est etiam vniuersale: nihil prædicari potest de subiecto, nisi quod est subiecto. His positis duo video posse queri. Primò, vtrum vniuersale reuera diuidatur in quinque species. Secundò, vtrum in eas ita diuidatur vt sit genus vniuersum ad illas.

§. I.

Vtrum sint quinque vniuersalia.

Assertio affirmatiua. Ico secundò, vniuersalia nec plura posse dici, nec pauciora, quam quinque.

Ratio generalis. Ratio vniuersalis est, quia numerus vniuersalium non potest peti nisi ex modis essendi & prædicandi de pluribus, tum essentialiter, tum accidentaliter: sed modi essendi & prædicandi de pluribus nec sunt plures, neque pauciores quam quinque: ergo vniuersalia nec sunt plura, nec pauciora quam quinque.

Explicatio maioris. Maiorem propositionem video à multis negari, qui cum refugiant cum sententia communi admittere quinque vniuersalia, existimant etiam aliunde peti debere hunc numerum, quam à modis essendi & prædicandi. Primò enim alij eam petunt à nu-

Amero inferiorum, quæ non sunt nisi duo, *species*, nimirum, & *numero* differentia: duo item putant esse vniuersalia, *genus* & *speciem*, ita vt quidquid prædicatur de pluribus specie differentibus, sit *genus*; quod autem de pluribus numero differentiibus, sit *species*. Alij existimant secundò numerum vniuersalium peti tantum à modis essendi & prædicandi essentialiter, atque sic tria constituunt ad summum vniuersalia, genus, speciem, & differentiam. Quia scilicet naturæ aliquæ communes abstrahi possunt ab inferioribus, quibus sunt essentialiter, & de quibus substantiæ prædicantur homo v.g. abstrahitur à Petro & Paulo, de quibus essentialiter & substantiæ prædicatur. Aliæ naturæ abstrahuntur à subiectis de quibus prædicantur essentialiter & adiectiue, vt rationale prædicatur adiectiue de Petro & Paulo. Denique aliæ naturæ abstrahuntur à subiectis de quibus accidentaliter, & adiectiue prædicantur, vt album abstrahitur à lacte & niue. Tertiò tamen melius & communius alij dicunt numerum vniuersalium peti à modis essendi & prædicandi, siue illi sint accidentales, siue sint essentialiter.

Ratio est, quia ratio distinctiua rerum petitur semper ex ratione illarum formalis; sed ratio formalis constitutiua rerum vniuersalium est modus essendi & prædicandi de multis; definitur enim vniuersale, *quod est vnum aptum inesse multis*: ergo numerus & distinctio vniuersalium peti necessario debet à modis essendi & prædicandi.

C Deinde quod non petatur ex solis modis prædicandi essentialiter, probò, quia modus essendi & prædicandi tum essentialiter, tum accidentaliter, & prout abstrahens ab vtroque, est aliquid communius modis prædicandi essentialiter tantum: ergo potest constituere aliquam rationem illis communem; illa est ratio vniuersalis, quia propria definitio vniuersalis illi conuenit, est enim *vnum aptum inesse multis*: ergo numerus vniuersalium petitur ex modis essendi & prædicandi tum essentialiter, tum accidentaliter; non autem ex modis solum prædicandi essentialiter, nec ex numero inferiorum, alioqui proprium & accidens essent genus & species quando prædicantur de pluribus differentibus specie vel numero. Ex quibus manet probata maior argumenti propositio.

D Iam verò minor asserbat modos illos essendi esse quinque tantum. Probatur, quia quidquid prædicatur de inferioribus, vel prædicatur essentialiter, vel contingenter: si essentialiter, vel est pars determinabilis, & est *genus*, vel determinatiua, & est *differentia*, vel est totum, & est *species*. Si contingenter, vel conuenit necessario, & est *proprium*, vel non necessario, & est *accidens*. Et sic quinque sunt vniuersalia. Nec plura nec pauciora. Id quod

Probari etiam breuius potest, quia definitio vniuersalis & prædicabilis, *Vnum aptum inesse ac prædicari de multis*, conuenit solum generi, speciei, differentia, proprio & accidenti: ergo illa solum sunt vniuersalia.

E Obicitur primò. Non debere peti numerum vniuersalium ex modis essendi, illud enim solum est vniuersale, quod potest abstrahi abstractione vniuersali: sed ea quæ non prædicantur essentialiter, abstrahi non possunt abstractione vniuersali, nam ea quæ prædicantur contingenter, abstrahuntur à subiectis, atque adeò abstrahuntur solum abstractione formali: ergo ea, quæ prædicantur contingenter, non possunt esse vniuersalia: ergo ex modis essendi non petitur numerus vniuersalium. Deinde vniuersale dicitur per relationem ad inferiora, & per illa definitur: ergo numerus vniuersalium peti-

Petit ex modis essendi.

Quinque sunt modi essendi vniuersales.

Breuior probatio.

Prima obiectio.

Abstrahendum non est mendacium.

Definitio prædicabilium.

Assertio affirmatiua. Ratio generalis.

Explicatio maioris.

Disp. II. Quæst. II de Vniuers. & Prædicab. 23.

Abtractio
vniuersalis.

tur ex numero inferiorum, quæ sunt duo tantum.

Respondeo negando primam illam minorem, quod ea, quæ non prædicantur essentialiter, abstrahi non possint abstractione vniuersali, ad quam frustra requirunt aduersarij, vt id quod abstrahitur, prædicari possit essentialiter. Verum quidem est, concreta, alia esse absoluta, quæ abstrahunt ab inferioribus, de quibus prædicantur *in quid*; alia connotatiua, quæ abstrahunt solum à subiecto, vt rationale: falsum tamen omnino est, concreta connotatiua non abstrahi abstractione vniuersali, quæ hoc solum exigit, vt id quod abstrahitur, abstrahatur per modum totius; quod conuenit tam iis, quæ prædicantur essentialiter, quam iis, quæ prædicantur denominatiue. Album enim v.g. est verè aliquod totum æquè ac animal, cum vnum significet habens albedinem, alterum habens animalitatem: ergo æqualiter vtrumque abstrahitur abstractione vniuersali.

Secunda
obiectione.

Quod additur de numero inferiorum, distingui debet; nam inferiora sumi possunt vel materialiter, prout excludunt modos essendi; vel formaliter, prout illos includunt. Vniuersalia dicuntur & definiuntur per ordinem ad inferiora sumpta formaliter cum modis essendi, & illa sunt verè quinque; non per ordinem ad inferiora sumpta materialiter, quæ sunt duo tantum.

Obiicitur secundo, videri omnino, quod vniuersalia sint pauciora quam quinque. Id quod est vniuersale, debet immediatè prædicari de inferioribus: differentia, proprium, & accidens non prædicantur immediatè, quia prædicantur duntaxat mediante subiecto: ergo illa tria non sunt vniuersalia, sed genus tantum & species. Confirmatur, quia prædicabile accidentis reuocatur ad genus, quantitatem, & qualitatem: ergo non sunt quinque prædicamenta.

Resp. negando quod differentia, proprium, & accidens non prædicantur immediatè; etsi enim verum sit, concreta connotatiue non prædicari nisi cum subiecto; falsum tamen est, illa non prædicari nisi mediante subiecto: id enim quod prædicatur, non est sola forma, sed subiectum confusè significatum simul cum forma prædicatur de se ipso significato confusè: sicut etiam prædicata essentialia prædicantur cum supposito, non autem mediante supposito. Ad confirmationem respondeo, accidens comparatum ad inferiora esse posse genus; si autem compareretur cum subiecto, est quintum prædicabile.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio, videri quod plura sint vniuersalia, quam quinque. Primo enim sicut genus & species sunt duo distincta prædicabilia, quia genus prædicatur de pluribus specie differentibus, species de pluribus differentibus numero; sic differentia generica, & differentia specifica duo debent esse diuersa prædicabilia, cum eodem modo vna prædicatur de pluribus differentibus specie, altera de pluribus differentibus numero. Idem dici etiam potest de proprietatibus genericis & specificis, quæ constituent similiter diuersa prædicabilia. Secundo, indiuiduum erit vnum vniuersale; certum enim est, quod prædicetur de multis; dicitur enim, *Petrus est indiuiduum: Paulus est indiuiduum*. Similiter ratio suppositi, & personæ, siue dubio est aliquid commune multis, cum dicatur de multis. Tertio, hæc prædicatio: *Rationale est animal: Rationale est sensitiuum*, non pertinet ad vllum ex quinque prædicabilibus; nam *animal*, & *sensitiuum*, sunt extra conceptum rationalis: ergo non sunt illius genus. Quarto, prædicatio defi-

initionis de suo definito, vt: *Omnis homo est animal rationale*, prædicatio est vniuersalis, quæ non pertinet ad vllum ex quinque prædicabilibus, atque constituit speciale aliquod prædicabile.

Resp. ad primam, negando quod differentia generica & specifica sint æquè distincta prædicabilia, ac genus & species; falsum enim est, quod supponi videtur in argumento, genus & speciem in eo solum distingui, quod vnum prædicetur de pluribus differentibus specie, alterum de pluribus differentibus numero: negauimus videlicet, numerum prædicabilium peti ex diuersis inferioribus. Distinguantur ergo genus & species, quod genus sit pars essentia determinabilis; species autem sit tota essentia.

Ad secundam negatur, quod indiuiduum, vel signatum, vel vagum, sit vniuersale; quia vt aliquid sit vniuersale, debet conuenire vniuersè inferioribus: communis ratio indiuidui, vt suppono ex Metaphysica, cum sit transcendentalis (significat enim vnitatem ipsius entis, quæ analogica est, vt eo loco probabitur) non potest esse vniuersale, de quo hic agitur. Indiuiduum autem vagum, vt cum dicitur, *Aliquis homo*, est aliquid omnino singulare; si enim esset aliquid vniuersale, responderi nullo modo posset huic sophismati: *Aliquis homo est sacrilegus: S. Ioannes est aliquis homo: ergo S. Ioannes est sacrilegus*. Respondetur enim duntaxat potest, quod ex particularibus præmissis vitiosa est consequentia. Si autem indiuiduum vagum est vniuersale, consequentia non erit ex purè particularibus: ergo illud non est vniuersale, neque se habet vt aliquid commune multis, sed vt aliquid proprium vni, non determinatè, sed indeterminatè ac disunctiue; ideoque propter indeterminationem, non propter communem applicationem potest huic, vel illi, vocaturque propterea indiuiduum, sed vagum, & indeterminatum.

Rationem etiam suppositi ac personæ nego constituere speciale aliquod prædicabile; reuocari positi. autem ad prædicabile proprium; adeo vt cum dicitur, *Petrus est persona*, sit prædicatio proprietatis de subiecto suo, quia personalitas est vera proprietas substantiæ. Neque dicas cum Ariaga disp. 9. num. 3. illud non est proprietas, quod est de conceptu essentiali alicuius rei: sed personalitas includitur in conceptu Petri; Petrus enim est compositum ex natura, & personalitate: ergo personalitas non est proprietas. Resp. enim, Petrum sumi posse, vel specificatiue, prout solam dicit naturam; vel reduplicatiue, prout dicit naturam, & personalitatem. Fateor personalitatem esse de conceptu Petri sumpti reduplicatiue, sicut albedo est de conceptu parietis albi. Non est autem personalitas de conceptu Petri sumpti specificatiue, prout dicit solam essentiam. Itaque personalitas de Petro sumpto specificatiue, prædicatur vt proprietas; de Petro autem sumpto reduplicatiue, prædicatur vt genus.

Ad tertiam respondeo, illas prædicationes: *Rationale est animal*, esse indirectas, atque ita, illas non pertinere ad vniuersalia, quæ debent directè prædicari. Vel etiam dici potest, quod rationale, si substantiue sumatur, pertinet ad genus; si sumatur adiectiue, pertinet ad proprium, quia animal est extra conceptum rationalis, & conuenit omni rationali. Hæc propositio: *Rationale est sensitiuum*, pertinet ad proprium; hæc verò: *Animal est homo*, pertinet ad prædicabile accidentis.

Ad quartam respondeo, prædicationem definitionis de suo definito pertinere partim ad genus, partim ad speciem,

Indiuiduum

DEPHODG

Errum diuisio illa vniuersalium sit vniuoca.

Vniuoca erit illa diuisio, si eadem omnino ratio significata per nomen *vniuersalis*, conueniat generi, speciei, &c. Erit analoga, si partim sit eadem & partim diuersa.

Affertio affirmatiua.

Probatio.

Dico secundò. Vniuersale diuiditur in quinque species, tanquam genus vniuocum ad illas.

Ratio est, quia tunc aliqua ratio superior vniuocè conuenit suis inferioribus, quando ita perfectè potest ab illis præscindi, vt nec illa includat, neque in illis includatur: vniuersale in communi, neque includit in conceptu suo genus, speciem, differentiam, &c. vt patet, neque in eorum differentia includitur; possum enim rationem generis specialiter concipere, quin concipiam illud esse vniuersale: ergo vniuersale genus est vniuocum ad quinque vniuersalia.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Si vniuersale genus est vniuocum, sequitur genus esse superius & inferius seipso; superius, vt est vniuersale; inferius, vt est primum vniuersale: hoc autem absurdum videtur. Neque dicas, vniuersale vt est genus, esse superius, & prius seipso vt est species. Contrà enim insto. Si genus est species vniuersalis: ergo species prædicatur de genere; quod implicat. Deinde vna species non potest prædicari de altera, quæ subest eadem generi; v. g. dicere non licet, *Homo est equus*: *Genus & species*: sunt species vniuersalis: ergo falsum est dicere, *Genus est species*. Denique si genus, quod est primum prædicabile, sit species: ergo prædicabilia confundentur.

Resp. implicare quidem, vt aliquid sit superius seipso sub eodem conceptu; sed non implicare, vt aliquid sub vno conceptu sit superius seipso, & sub altero conceptu inferius. Genus igitur, vt est prima species vniuersalium, est inferius seipso vt est vniuersale in communi; sic enim vniuersale vt genus ad omnia vniuersalia est prius seipso prout prima species vniuersalium. Ad instantias autem respondeo, speciem posse prædicari de genere, non quatenus est genus, sed quatenus participat rationem speciei. Verum est, quod vna species realis, & essentialis non potest prædicari de altera specie: species autem vna denominatiua prædicari potest de altera specie: v. g. dicere licet: *Album est dulce*. Denique nego, confundi vniuersalia, etiamsi reuerà genus sit species vniuersalium, accidentaliter, & denominatiue per aliam secundam intentionem speciei superadditam.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Genus debet esse aliquod vniuersalius quàm species: sed vniuersale non est vniuersalius genere, cum genus contineat in se vniuersale: ergo vniuersale non est genus.

Resp. distinguendo minorem: vniuersale vt est genus, non est vniuersalius genere vt species, nego; vniuersale vt est species generis, non est vniuersalius genere, concedo. Vniuersale autem continetur sub genere, quatenus est species, non quatenus est genus.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Nullum transcendens esse potest genus vniuocum: ratio prædicabilis, vt sic, est aliquid transcendens, cum includatur in differentiis vniuersalium; nam qualibet differentia pertinet ad tertium prædicabile, scilicet ad differentiam: sed qualibet ratio vniuersalis est differentia: ergo ratio prædicabilis includitur in omnibus differentiis inferiorum, & est aliquid transcendens. Confirmatur, quia vniuersale in communi est genus:

A ergo vniuersale in communi includitur in vno è suis inferioribus.

Resp. negando, quod communis ratio vniuersalium sit transcendens, & includatur in suis inferioribus; ratio enim propria generis, v. g. non includit formaliter vniuersalitatem, cum dicat tantum prædicari incompletè, seu esse partem determinabilem. Verum igitur est, quod differentia qualibet adequatè sumpta, est prædicabilis; si autem sumatur incompletè, prout abstrahit ab vniuersalitate, non est prædicabilis. Ad confirmationem respondeo, vniuersale includi in vno è suis inferioribus, vt dixi; sed nego illud includi in eius conceptu præciso. Denique licet verum sit, quod nulla ratio purè realis intrinseca conuenire potest substantiæ & accidenti, quia quidquid realiter & intrinsecè conuenit accidenti, conuenit illi dependenter à substantia; potest tamen aliqua denominatio extrinseca, & per intellectum accidenti conuenire, etiam independenter à substantia.

SECTIO II.

De Genere.

Istud est primum prædicabile, non ratione perfectionis, sed ratione vniuersalitatis; de quo video disputari plurima. Hæc autem omnia facile reuoco ad tria capita: quomodo genus definiatur, quomodo prædicetur, de quibus prædicetur.

§. I.

Quomodo genus definiatur.

Certum est, posse genus definiri prout est prima species vniuersalium; nulla enim est species, quæ non constet genere & differentia; quæ duo componunt veram definitionem, & ad eam sufficiunt.

Dico primò: Genus rectè posse definiri primò essentialiter & propriè, *Id quod est vnum aptum inesse pluribus tanquam pars determinabilis*. Secundò descriptiue per proprietatem, *Id quod est aptum prædicari in quid de pluribus specie differentiis*.

Primam definitionem voco essentialem, quia propria quidditas vniuersalis est aptitudo, vt sit in multis, ex qua essentia emanat aptitudo ad prædicationem, tanquam vera proprietas. Obseruo ergo ad explicationem primæ definitionis, reperiri necessariò duo in quolibet composito essentiali, quorum vnum est potentia, alterum verò est actus. Potentia vocatur illa pars, quæ est ex se indeterminata, & determinatur per aliam: actus illa pars, quæ determinat aliam. In composito physico v. g. potentia, seu pars determinabilis, vocatur materia; actus autem, seu pars determinans, dicitur forma. In composito autem metaphysico pars determinabilis, seu potentia, vocatur genus; actus autem dicitur differentia. Et per analogiam ad compositum physicum, pars determinabilis vocatur materia metaphysica; pars autem determinatiua, forma metaphysica.

Dicitur itaque genus, *Id quod potest inesse pluribus*, &c. Vbi priores illæ particulae, *id quod*, tenebant locum generis, si significant genus esse vniuersale, vt contendit Toletus; nihil enim est incommodi dicere, quod aliqui opponunt, vniuersalitatem esse differentiam. Si autem, vt alij volunt, particulae, *id quod*, significant subiectum, seu

Duplex definitio generis.

Actus & potentia.

Particulae prioris definitionis explicatae.

seu naturam, quæ denominatur genus, sicut quoties aliquod concretum accidentale definitur, subiectum loco generis ponitur in recto, vt cum dicitur, *Album est disgregatum visus*, in recto id quod definitur, est corpus affectum albedine; quando verò definitur in abstracto, tunc subiectum ponitur loco differentie in obliquo, vt risibilitas est hominis aptitudo ad ridendum. Si, inquam, particula, *id quod*, significant ipsam naturam, tunc loco generis in hac definitione, est totum illud, *Id quod est aptum inesse multis*; reliquæ verò loco sunt differentie, vt pars determinabilis; quia genus ex se indeterminatum est ad plures species; animal v.g. conuenire potest homini, vel equo: determinatur verò per rationale ad hominem, per hinnibile ad equum.

Prædicari in quid.

In secunda definitione duo explicari debent, quid sit *prædicari in quid*; per quod genus distinguitur à differentia, proprio & accidente: deinde quid sit *incomplete prædicari*. Primum igitur prædicari in quid, est *prædicari ad modum per se stantis*, seu est esse concretum substantiuum, vt pars hominem, esse animal. Prædicari verò in quale, est *prædicari per modum adiectiui*, & determinantis aliud, siue est esse concretum adiectiuum; nam esse rationale, risibile, album, termini sunt adiectiui. Prædicata substantiua dicuntur *prædicari in quid*, quia per illa respondetur ad questionem, *quid est*; vt si queras quid sit homo, respondeo esse animal. Adiectiua prædicantur *in quale*, quia per illa respondetur ad questionem *quale sit*; vt cum queritur, qualis sit homo, respondetur, rationalis, risibilis, albus. Secundò incomplete prædicari est ita prædicari, vt formaliter distinctè vna solum pars essentie explicetur, tota verò essentia confusè: vt cum dicitur, *Homo est animal*. Prædicari autem completè, est ita prædicari, vt tota essentia subiecti explicetur formaliter distinctè, quamuis non explicetur distinctè singularitas, vt cum dicitur, *Petrus est homo*.

Incomplete prædicari.

Liquet igitur ex his, rectam esse definitionem hanc secundam à Porphyrio traditam, in qua necesse non fuit ponere illud, *incomplete*; quia eo ipso, quod genus prædicatur de pluribus differentiis specie, prædicatur *incomplete*.

Prima obiectio. Genus non definitur.

Obiicitur primò. Si genus definitur per proprium genus & differentiam, datur infinitus progressus in generibus; quia sicut primum genus habet secundum genus, per quod definitur; sic secundum genus definitur per tertium genus, & sic in infinitum. Deinde ens per accidens, quod nimirum constat ex rebus diuersorum prædicamentorum, non potest definiri: huiusmodi est genus, quod componitur ex natura & vniuersalitate: ergo genus non potest definiri. Denique si genus definitur, datur aliquod genus vniuersum commune omnibus generibus, etiam generalissimis; imò enti reali, & enti rationis; quod tamen est falsum, vt communiter dici solet.

Resp. nullum dari progressum infinitum, etiam si genus definiatur, & habeat genus; quia quoties fit progressus ad aliquid eiusdem rationis cum eo à quo cepit progressus, semper est sistendum in primo quo: hic autem progressus incipit à genere, quod est pars definitionis; idè sistendum in eo est, cum eodem modo definiatur, non vt genus, sed vt prima species vniuersalium. Ens per accidens definiri potest, quatenus constat ex pluribus, quæ sunt aliquo modo vnum; acenus enim lapidum, v.g. definiri eo modo potest, & multò magis definiri poterit illud ens per accidens, cuius partes se habent per modum actus & potentie, vt album, genus, & alia concreta. Enti

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A reali, & enti rationis, generibusque generalissimis dari potest aliquid commune vniuersum, quod sit denominatio solum extrinseca intellectus.

Obiicitur secundò. Pars nunquam potest prædicari de toto; non enim dicere licet, *Homo est digitus*; ergo si genus est pars, non potest prædicari de specie, quæ est totum. Deinde idè animal prædicatur vt pars, quia non dicit formaliter totum illud, quod dicit homo: sed homo non dicit formaliter totum quod dicit Petrus; igitur etiam species prædicatur vt pars. Denique sicut genus dicitur recipere differentias minùs communes, sic dici eodem iure potest pars materialis, quia recipit differentias indiuiduales, & per eas contrahitur. Imò non maior videtur ratio cur genus recipiat differentiam, quam quod differentia recipiat genus.

Resp. verum esse, quod pars physica, v.g. materia, nunquam prædicari potest de toto, quia realiter ab eo distinguitur; pars verò metaphysica, vt animal, prædicatur de toto, quia non distinguitur ab eo realiter, & est totum confusum, cum sit abstractum abstractione totali; est enim verè concretum. Deinde distinguitur illa maior: idè animal prædicatur vt pars, quia non dicit formaliter totum quod dicit homo, secundum essentiam communem, concedo; quia non dicit totum quod dicit homo materialiter, nego. Homo dicit formaliter totum quod dicit homo secundum essentiam communem, idè prædicatur vt totum, etiam si non dicat totum, quod Petrus dicit materialiter, id est, non dicit singularitatem Petri propriam. Vnde sequitur, hanc prædicationem: *Petrus est homo*, esse quidem incompletam physicè, sed esse completam metaphysicè, quia dicit totam essentiam communem pluribus; & esse quoque completam logicè, siue in ordine ad scientias, quæ de solis agunt rationibus communibus. Denique differentia in hoc differt à genere, quod genus sit pars materialis essentie communis; differentia verò dici possit pars materialis ipsius indiuidui, sed non essentie communis. Ratio autem cur genus dicatur recipere differentiam, est quia cum latius pateat quam differentia, per illam determinatur.

C Obiicitur tertio. Quando genus definitur, vel id quod definitur in recto, est tantum ipsa natura realis subtrata vniuersalitati, vel sola vniuersalitas, vel aggregatum ex natura, & vniuersalitate: nullum ex his definitur: ergo vana est definitio. Probatur minor; nam id quod definitur, est vnum aptum prædicari de pluribus specie differentiis, sed neque sola natura prædicatur de pluribus, cum non sit à parte rei vniuersalis; neque sola vniuersalitas, quæ nec inest, neque prædicatur de inferioribus generis; neque aggregatum ex vtraque, natura enim & vniuersalitas non affirmantur de inferioribus; ergo nullum ex his tribus est id quod definitur in hac definitione generis. Idemque argumentum de aliis omnibus prædicabilibus fieri potest.

Obiicitur tertio. Quando genus definitur, vel id quod definitur in recto, est tantum ipsa natura realis subtrata vniuersalitati, vel sola vniuersalitas, vel aggregatum ex natura, & vniuersalitate: nullum ex his definitur: ergo vana est definitio. Probatur minor; nam id quod definitur, est vnum aptum prædicari de pluribus specie differentiis, sed neque sola natura prædicatur de pluribus, cum non sit à parte rei vniuersalis; neque sola vniuersalitas, quæ nec inest, neque prædicatur de inferioribus generis; neque aggregatum ex vtraque, natura enim & vniuersalitas non affirmantur de inferioribus; ergo nullum ex his tribus est id quod definitur in hac definitione generis. Idemque argumentum de aliis omnibus prædicabilibus fieri potest.

Respondeo in hac definitione generis, id, quod adequatè definitur, nec esse solam naturam subtrata vniuersalitati, neque solam vniuersalitatem, neque aggregatum ex vtraque, propter rationem allatam in argumento; sed naturam prout connotat vniuersalitatem tanquam rationem formalem, esse id, quod definitur, ita vt in recto natura sola definiatur, prout connotat in obliquo vniuersalitatem. Illud enim est definitum in qualibet definitione, cui conuenit definitio. Sed definitio generis conuenit naturæ, prout in obliquo connotat vniuersalitatem; illa enim est quæ potest prædicari de pluribus: ergo illa est id, quod definitur. Deinde in alijs omnibus concretis idem contingit;

Secunda obiectio, fallam esse definitionem.

Tertia obiectio. Quid definiatur in definitione generis.

DEI HODG

si enim definiatur album id, quod est habens albedinem, siue id, quod est disgregatum visus, definitur in recto ipsum subiectum, in quo est albedo, prout connotans albedinem in obliquo.

Instabis. Definitio essent alis conuenire necessarium debet rationi formali, quæ sola est essentia rei: vniuersalitas sola est ratio formalis: ergo illa sola definitur.

Deinde id quod constituit definitum, est id quod definitur: vniuersalitas constituit genus: ergo illa est id quod definitur.

Resp. distinguendo primam maiorem: definitio formalis & essentialis conuenit ut quod, & in recto rationi formali, & essentiali rei, nego; conuenit in obliquo, & ut quo, concedo; sic enim de omnibus concretis nuper dixi. Similiter, id quod constituit definitum in obliquo, est id, quod definitur in recto, nego; est id quod definitur in obliquo, concedo. Genus enim ita est constitutum ex natura & vniuersalitate, ut in recto dicat naturam, vniuersalitatem autem tantum in obliquo.

§. II.

Quomodo genus prædicetur.

Dixi, genus posse prædicari: nunc circa modum, quo potest prædicari, tria difficultatem habent, an prædicetur ut totum, an prædicetur in quid, an copulatiue prædicetur de multis.

Affertio bimembri.

Dico secundò, genus etiam quando actu prædicatur, esse totum essentialiter confusum; esse autem totum potentiale, quando est prædicabile, non quando actu prædicatur.

Totum actuale, totum potentiale.

Obserua primò, totum aliud esse actuale, aliud potentiale: totum actuale illud est, quod continet actu partes definitionis: totum potentiale illud, quod non actu, sed potestate continet plura inferiora minus communia, de quibus proinde potest prædicari. Animal v.g. totum est potentiale, quia non actu, sed potentia continet hominem & equum, qui sunt minus communes quam animal. Totum verò actuale, siue sit essentialiter, siue integrale, continet semper actu suas partes, & non est aliquid illis communius; partes enim v.g. definitionis æquale patet ac totum definitum. Vnde fit ut totum potentiale, totum quidem reperiatur in suis partibus, secundum suam essentiam, sed non secundum communitatem, seu potentialitatem.

Totum essentialiter, totum integrale.

Obserua secundò, totum actuale duplex esse; aliud enim est essentialiter, aliud integrale. Totum essentialiter illud est, quod continet partes definitionis; & illud iterum est duplex, aliud confusum, aliud signatum. Totum essentialiter confusum, illud est, quod explicitè dicit vnâ partem definitionis, aliam verò confusè; quia cum sit concretum, dicit in recto suppositum, ut animal: totum essentialiter signatum est, quod explicitè dicit totam essentiam, ut homo. Totum integrale, illud est, quod continet partes quantitativas. His positis

Probatio assertionis.

Ratio, cur genus sit pars essentialis explicitè, manifesta est; quia pars est definitionis, componitque speciem vnâ cum differentia. Sed quia tamen nomen est concretum, significans in recto ipsum suppositum confusè, propterea est totum essentialiter, sed confusum; & hoc cuiuslibet vniuersali conuenit, quod confusè saltem sit totum actuale. Sed quia tamen totum potentiale, ut dixi, est illud, quod est superius & communius suis partibus, quas non actu, sed potestate continet, genus communius est speciebus, quas potestate continet, quatenus est prædicabile;

A cum verò actu prædicatur, non est quid communius, aut superius speciebus, sed illis adequatur, & illas actu continet; idè genus, quando est prædicabile, totum est potentiale; quando actu prædicatur, non est nisi pars potentialis; si enim esset totum potentiale, tunc quando actu prædicatur, deberet tota communitas generis reperiri in qualibet specie, de qua prædicatur.

Obiicitur primò. Sequitur quod in definitione hominis rationale bis ponitur, si verum sit, quod genus sit totum confusè; animal enim est totum: ergo significat rationale per se solum: ergo cum dico animal rationale, bis dico rationale; dico enim animal rationale rationale. Prima obiectio.

B Resp. negando quod in definitione speciei bis ponatur differentia; nomen enim concretum, si solitarie sumatur, est totum; si autem coniunctum cum differentia, seu in definitione speciei, illud solum dicit, quod significat explicitè; non autem ipsam differentiam, quæ simul ponitur post illud; per differentiam enim adiunctam limitatur genus, ut non significet nisi totum illud quod implicitè inuoluit, cum in definitione non sumatur nisi ut pars.

Obiicitur secundò. Si genus est aliquod totum continens potentialiter omnes species: ergo cum dico, Homo est animal, significatur, quod homo est omne animal. Secunda.

Resp. negando consequentiam, quia genus, quando actu prædicatur, est tantum pars, non autem totum. Tertia.

C Obiicitur tertio. Genus, seu materia metaphysica non est magis totum, quam materia physica: sed materia physica nullo modo est totum, neque prædicatur de toto: ergo neque genus.

Resp. negando maiorem; ratio enim disparitatis est, quia genus cum non distinguatur à differentia, quæ est quasi eius forma, non habet modum subsistendi distinctum à modo subsistendi differentia, & totius essentia; idè significando suam subsistentiam in concreto, significat ipsum totum, quod non habet subsistentiam distinctam à subsistentia generis. Materia verò cum sit distincta à forma & à toto, subsistit per propriam subsistentiam distinctam à subsistentia totius & formæ, idè licet sumatur cum sua subsistentia, non dicit propterea totum; idè genus est totum, non autem materia.

D Dico tertio. Genus verè ac propriè prædicari in quid, id est ad modum per se stantis, non autem per modum adiacentis. Genus prædicatur in quid.

Ratio est, quia ut aliquid prædicetur in quid, duo requiruntur, ut sit de rei essentia, & ut sit nomen substantiuum; vtrumque conuenit generi, quod est prima pars essentia, & semper est substantiuum, ut animal. Imò illud quod est primum in re, & determinabile per aliud, non potest esse adiacens; quod enim adiacet, determinat; hoc autem quod determinatur, est id, cui aliud adiacet. Genus, ut sæpe dixi, non determinat, sed determinatur: ergo genus non adiacet, sed substat. Fateor concretum adiectiuum prædicari per modum inhaerentis & adiacentis; concretum verò substantiuum prædicari ad modum per se stantis.

E Obiicitur. Genus est aliquid minus nobile, quam differentia: ista prædicatur in quælibet quid: ergo genus prædicari non potest in quid, alioqui modum habet prædicandi nobiliorem, quam differentia. Obiectio.

Resp. distinguendo maiorem. Genus est aliquid minus nobile, quam differentia, secundum modum essendi à parte rei proprium differentia; concedo; differentia enim se habet per modum actus & formæ; quod est nobilius quam se habere per modum potentia ac materiae. Differentia secundum

dum modum essendi prout concipitur à nobis est nobilior genere ut concipitur à nobis, nego maiorem; quia genus concipitur ut aliquid absolutum, & recipiens formam: differentia verò concipitur per modum inhaerentis, & aduenientis generi.

Vniuersale
an possit
copulatiue
prædicari.

Dico quartò, nullum esse vniuersale, quod non sit aptum prædicari de omnibus inferioribus suis sumptis copulatiue, tamen de illis non actu prædicetur, nisi disiunctim & confusè; adeò ut genus v. g. dum est vniuersale, sumatur in suppositione copulatiua; dum verò actu prædicatur, sumatur in suppositione confusa. Hac conclusio solà eget explicatione, pro qua

Obserua suppositionem esse acceptionem vocis pro pluribus inferioribus per copulam & coniungentem integras propositiones; ut cum dicitur: *Omnis homo est rationalis*, significatur, quod & Petrus est rationalis, & Paulus, & Ioannes, &c. ubi vides particulam, &, coniungere integras propositiones. Et in hac prædicatione copulatiua necesse est, ut totum prædicatum conueniat subiecto, ut cum dico: *Ioannes est Rhetor, & Musicus, & Philosophus*, oportet, ut tria illa verè conueniant Ioanni, alioqui est falsa prædicatione, si vel vnum desit. Suppositio confusa, quæ vocatur etiam disiuncta, est acceptio vocis pro pluribus inferioribus per particulam vel, connectentem simplices terminos, non autem integras propositiones, ut cum dico: *Petrus est vel Rhetor, vel Musicus, vel Philosophus*, sufficit enim tunc ad veritatem, ut subiecto conueniat pars aliqua prædicati, quæcunque illa sit: sicut cum etiam dicitur: *Petrus est hic, vel ille homo*. His positis

Probatio as-
sertionis.

Ratio positæ assertionis euidens est; nam illud, ut dixi, prædicari potest copulatiue de pluribus, quod potest affirmari de pluribus per particulam, &, connectentem integras propositiones: quodlibet vniuersale huiusmodi est; homo enim abstractus prædicari potest de omnibus hominibus, ita ut dici possit, & Petrus est homo, & Paulus est homo: ergo quodlibet vniuersale copulatiue aptum est prædicari de pluribus.

Quod autem actu prædicetur confusè, ratio est, quia prædictio actualis destruit totam vniuersalitatem, ut probabo in Metaphysica: ergo vniuersale non prædicatur amplius vniuersaliter, sed tantum confusè.

Prima obie-
ctio.

Obiicitur primò, illud non est prædicabile copulatiue de pluribus, quod non potest singulis totum conuenire; genus & quodlibet vniuersale non potest totum conuenire singulis inferioribus: ergo non potest prædicari copulatiue. Neque dicas, vniuersale posse conuenire singulis secundum essentiam, non secundum potentialitatem. Sic enim insto. Si vniuersale idè est prædicabile copulatiue de pluribus, quia potest prædicari totum de singulis secundum essentiam, sequitur illud etiam copulatiue prædicari actu de pluribus; nam prædicatur totum secundum essentiam. Hoc autem negatum est: ergo, &c.

Resp. satis esse, quod vniuersale sit prædicabile de pluribus secundum essentiam, nec esse necesse, ut prædicabile sit totum secundum potentialitatem; dum autem actu prædicatur, desinit esse vniuersale, cum adæquatur subiecto suo, idè non est id quod prædicatur.

Secunda
obiectione.

Obiicitur secundò, Prædictio vniuersalis illa est, in qua tota natura de aliquo prædicatur: ergo si de quolibet inferiori non prædicatur nisi eius natura, nulla datur prædictio vniuersalis.

Resp. distinguendo consequentiam: nulla datur prædictio vniuersalis, in qua subiectum est sine

R. P. de Rhodis curs. Philosoph.

A gulate, concedo; in qua subiectum est vniuersale, nego.

§. III.

De quibus prædicetur genus.

Dixi, genus prædicari de pluribus specie differentibus, circa quod video quæri posse, utrum possit prædicari etiam de pluribus numero differentibus: secundò, utrum genus exigit plures species, saltem possibiles, de quibus possit prædicari.

Dico quintò, Genus immediatè non prædicatur de pluribus numero differentibus, completè ac distinctè cognitis; prædicari autem potest etiam immediatè de illis incompletè cognitis. Duas partes habet posita conclusio, quarum explicatio erit sufficiens earum probatio.

Conclusio
bipartita.

Obserua igitur primò, indiuiduum aliquod tunc cognosci completè, quādo cognoscuntur omnia illius prædicata essentialia; tunc incompletè cognosci, quoties non omnia cognoscuntur prædicata illius essentialia, ut cum à longè video currès animal, neque possum discernere, an sit homo, an leo. Sic etiam, cum dico: *Hoc animal, est animal*, subiectum huius propositionis, siue, *hoc animal*, cognoscitur incompletè.

Completè
cognosci &
incompletè.

Obserua secundò, quod immediatè prædicari, est ita tribui alteri, ut inter prædicatum & subiectum nihil sit medium, ut: *Petrus est homo*. Mediatè tribui est, quando inter prædicatum & subiectum mediat aliquid, ut: *Petrus est animal*: nam inter Petrum & animal, mediat homo. His positis

Immediatè
prædicari &
mediatè.

Prima pars conclusionis videtur manifesta, quia genus immediatè non potest de illo prædicari, quod immediatè non illi subiicitur: indiuiduum soli speciei subest immediatè, non autem generi: ergo genus immediatè non potest prædicari de indiuiduis. Probatur minor: tum immediatè aliquid alteri subiicitur, quando illud est causa ut alterum ei subiiciatur: sola species est causa cur indiuiduum subiiciatur generi; ratio enim cur Petrus sit animal, est quia Petrus est homo: ergo indiuiduum immediatè non subest nisi speciei. Deinde non potest esse immediata progressio à summo ad imum, nisi per medium: gradus genericus est supremus; gradus indiuidualis est infimus: ergo non potest fieri progressio à gradu generico ad indiuidualem, nisi per medium, qui est specificus.

Prima pars
assertionis.

Secunda pars probatur, quia genus immediatè potest de illo prædicari, quod potest immediatè ab illo abstrahi: sed genus immediatè abstrahi potest ab indiuiduo cognito incompletè ac confusè; cum enim video à longè duos homines currentes, & duos leones, scio illa esse animalia; nescio qualia sint animalia: tunc ab illis abstraho immediatè genus animalis: ergo genus prædicari potest immediatè de indiuiduis incompletè ac confusè cognitis.

Secunda
pars.

Obiicitur primò. Cum dico: *Hoc genus est genus*, vel etiā: *Hoc animal est animal*, tunc subiectum quod est indiuiduum, distinctè cognoscitur; & tamen genus immediatè de illo prædicatur: ergo genus prædicatur immediatè de indiuiduo cognito distinctè.

Prima ob-
iectio.

Resp. genus quādo est prima species prædicabili, posse immediatè prædicari de indiuiduis, ut est dico: *Genus est genus*; sed illa prædictio est secūdi prædicabilis, non primi, cum genus habeat se ut species respectu illius, & illius generis; quia continet tantum diuersa numero: & ita licet ibi prædicetur genus, nō prædicatur tamè ut genus, sed ut species. In altera illa propositione: *Hoc animal est animal*, vel hoc animal cognoscitur completè, sicque animal prædicatur solum mediatè de hoc animali; si autem cognoscatur incompletè secundum solam rationem animalis, prædicatur immediatè.

C 3

Obiectio

Secunda
obiectio.

Obiicitur secundò. Hæc propositio: *Homo est animal*, æquivaleret huic: *Petrus est animal*, *Paulus est animal*, &c. Sed hæc: *Homo est animal*, est immediata: ergo hæc etiam: *Petrus*, *Paulus*, &c. est *homo*, est etiam immediata. Confirmatur. Hæc propositio: *Petrus est animal*, æquivaleret huic: *Hic determinatus homo est animal*, quæ est immediata: ergo tam vna est immediata, quam altera.

Resp. hanc propositionem: *Homo est animal*, æquivalere quidem realiter huic: *Petrus est animal*, *Paulus est animal*; sed formaliter non æquivalere, quia homo non significat Petrum, & Paulum adæquate, sed confusè tantum & inadæquate; idèoque prima propositio immediata est, non secunda. Ad confirmationem dixi: super, hanc propositionem: *Hic determinatus homo est animal*, esse mediatam tantum, si subiectum cognoscatur adæquate; sicut cum dico, *Petrus est animal*; si autem cognoscatur incompletè, immediata est, & non æquivaleret illi alteri: *Petrus est animal*.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio. Si genus prædicatur immediatè de indiuiduis, vel prædicatur de illis ut genus, vel ut species: neutrum dici potest; genus enim ut genus prædicatur solum de specie differentibus; Petrus autem & Paulus non differunt specie: ergo non prædicatur de illis ut genus. Sed neque prædicatur ut species, cum non prædicetur ut tota essentia.

Resp. genus prædicari ut genus, quando prædicatur de numero differentibus completè cognitis, ut cum dico: *Petrus est animal*; quia prædicatur ut pars essentia: genus autem prædicari potest mediatè de numero differentibus. Quando autem prædicatur de pluribus incompletè cognitis, tunc prædicatur ut species, ut cum dico: *Hoc animal est animal*; quia tunc prædicatur immediatè de pluribus differentibus numero, & ut tota essentia; quod est esse speciem.

Quarta ob-
iectio.

Obiicitur quartò. Illa quæ sunt priora, prius necessariò cognoscuntur, quam ea quæ sunt posteriora: sed vniuersalia sunt priora, gradus scilicet genericus prior est gradu specifico: ergo prius cognoscitur gradus genericus, quam gradus specificus: ergo immediatius semper cognoscitur gradus specificus de indiuiduo, quam genericus. Confirmatur. Nam indiuiduum, etiam incompletè cognitum, subest solum mediatè generi: ergo mediatè solum prædicatur de illo genus.

Satisfit.

Resp. verum esse, quod in cognitione completa prius ea cognoscuntur, quæ sunt priora; in cognitione autem incompleta, non prius cognoscuntur. Ad confirmationem concedo, indiuiduum subesse semper per se loquendo immediatius speciei, quam generi; sicque per se loquendo id quod immediatius subiicitur generi, est id de quo genus immediatius prædicatur; sed per accidens tamen prædicari potest de illo quod illi mediatè solum subiicitur; quia prædicatio confusa est, & inadæquata.

Genus exi-
git plures
species pos-
sibiles, non
plures exi-
stentes.

Dico sextò, genus non exigere quidem habere sub se plures species actu existentes, sed habere tamen necessariò plures species possibiles.

Prima pars de speciebus actu existentibus vix eget probatione, quia ut aliquid sit verum genus, requiritur tantum ut sit aptum inesse ac prædicari de pluribus differentibus specie; si autem plures habeat sub se species possibiles, etiam si vna tantum, vel etiam nulla sit actu existens, erit tamen aptum inesse ac prædicari de pluribus specie differentibus: ergo erit verum genus etiam si non habeat sub se plures species actu existentes.

Secunda pars aliquos habet aduersarios, sed immerito; nam genus ut genus debet prædicari posse

A de pluribus specie differentibus; hæc est enim definitio generis: sed si vna tantum species sit possibilis, v.g. si nullum possibile sit animal præter hominem, non poterit illud prædicari de pluribus specie differentibus, nam hoc est prædicari de pluribus speciebus: ergo si vna tantum species sit possibilis, genus non erit verum genus; sicut nec erit vera species; si vnum dumtaxat indiuiduum sit possibile.

Deinde genus ut sit verè genus, contrahi debet, & determinari per differentiam: sed si latius non pateat quam differentia, non poterit contrahi; quod enim necessariò vniuersalius est, est & determinabile: ergo illud prædicatum non esset genus, quod vnicam sub se haberet speciem possibilem.

Prima ob-
iectio.

B Obiicitur primò. Tunc est verum genus, quando prædicatur incompletè de pluribus: sed si solus homo esset possibilis inter animalia, semper tamen animal prædicaretur incompletè tanquam pars essentia hominis; diceret enim tantum principium sensationis, non autem principium discursus, & posset præscindi vnum ab altero: ergo animal verum esset genus, quamvis sub se non haberet nisi vnam speciem. Variæ ad hoc argumentum excogitatae sunt solutiones, quibus omisiss.

Resp. distinguendo maiorem: tunc est verum genus, quando prædicatur incompletè per modum partis determinabilis per vteriores differentias minus communes, concedo; quando prædicatur incompletè, non per modum partis determinabilis per differentias minus communes, nego. Si autem esset possibilis vna dumtaxat species animalis, animal non determinaretur, ut dixi, neque contraheretur per rationale, cum æquè ambo latè paterent: unde animal tam esset differentia rationalis, quam rationale differentia hominis, & vtrumque constitueret hominem æquè vltimò. Secundò dici etiam potest, quod animal tunc non prædicaretur incompletè de homine, sed diceret essentialiter in suo conceptu ipsum rationale, neque vnum cogitari posset sine alio formaliter conceptu, saltem implicite; qui enim diceret animal, diceret rationale, & econtrà. Sicut essentia Dei præscindi non potest ab eius singularitate, quia Deus est essentialiter immultiplicabilis. Eadem tunc esset ratio de specie humana, si præter eam nulla species animalis esset possibilis.

Secunda ob-
iectio.

D Obiicitur secundò, etiam si vna tantum forma esset possibilis, materia tamen physica esset materia, & pars essentia; igitur materia etiam metaphysica esset verè genus, & pars essentia, quamvis vna tantum differentia esset possibilis.

Resp. negando consequentiam; disparitas enim est, quia materia physica realiter distinguitur à forma, idèoque bene intelligitur sine forma, & est pars essentia; genus autem, & alij gradus metaphysici non distinguuntur, atque ita vnus gradus non determinatur per alium, nisi quia est eo communior; neque distinguuntur ratione, nisi quia sunt in diuersis subiectis.

SECTIO III.

De Specie.

Q Væ disputata sunt hæcenus de genere, dici eadem omnia possunt de ipsa specie, manentque soluta eodem modo ex ibi dictis; unde mihi duo video superesse: primò, quid, & quotuplex sit species: secundò, quid & quotuplex sit indiuiduum.

S. I.

§. I.

Quid & quodplex sit species.

Definitio
speciei vt
prædicabi-
lis.

Dico primò, speciem, prout est prædicabilis, seu prout dicit respectum ad inferiora, rectè definiri, *Id quod aptum est inesse pluribus numero differentibus vt tota essentia*; vel etiam, *Id quod potest prædicari de pluribus numero differentibus, in quid*. Neutra definitio eget explicatione, vel probatione, cum eam abundè declarat definitio generis allata nuper; species enim (vt rectè obseruat Porphyrius, in cap. de specie) licet interdum sumatur pro ipsa pulchritudine, ac forma rei alicuius; magis tamen propriè significat essentialem, & vltimum rei conceptum: ea videlicet dicuntur specie differre, quæ differunt essentialiter; vnde propria ratio speciei sita in eo est, quod sit tota essentia rei, composita ex genere vniuerso, & differentia, tanquam ex materia, & forma metaphysica; ita vt conceptus obiectiuus speciei debeat necessariò includere duos conceptus obiectiuos ratione distinctos. Vnde ratio, cur diuina natura non sit species, etiamsi possit prædicari de pluribus personis, est, vt aliàs dixi, quia in illis personis non multiplicatur, neque prædicatur de illis in numero plurali. Ratio autem personæ, licet ita prædicetur de diuinis personis, vt in illis multiplicetur, non est tamen species respectu illarum, quia non est aliquid, in quo diuinæ personæ conueniant vniuersè, vt suppono probatum in tractatu de Deo Trino.

Definitio
speciei vt
subiicibilis.

Dico secundò, speciem, vt est subiicibilis, id est secundum respectum quem dicit ad genus, rectè definiri, *Ea de qua genus in quid, & incompletè prædicatur*; subiicibilis enim speciei non est aliud, quam respectus speciei ad genus, quod de illa prædicatur, ad eò vt species vt subiicibilis sit correlatiua generis; genus enim est id quod prædicatur de speciebus: ergo species est subiectum de quo prædicatur genus.

Prima ob-
iectio.
De circulo
vitio.

Obiicitur primò, vitiosum in huiusmodi definitionibus committi circulum; species enim definitur per genus, & genus per speciem, cum dicitur genus esse id quod prædicatur de specie, speciem autem esse id de quo prædicatur genus. Imò cum species definitur per genus, potest in definitione speciei poni definitio generis, & tunc definitur species, de qua prædicatur in quid, id, de quo species prædicatur in quid; quod est explicare idem per idem.

Resp. nullum in huiusmodi definitionibus committi vitiosum circulum, nam relatiua omnia (vt dicam agens de relatione, in Metaphys.) hoc habent, vt sine vilo vitio vnum definitur per aliud, eo quod eorum essentia sit respicere aliud; v. g. definitur filius qui habet patrem, & pater qui habet filium. Ratio est, quia nomen relatiuum, v. g. *Pater*, considerari potest, vel secundum entitatem absolutam, vel secundum relationem. Cum definiuntur per se inuicem relatiua, non definiuntur per aliud sumptum relatiuè, sed per aliud sumptum absolute; idè quod sub diuersa ratione formali se inuicem notificant, & definiunt; entitas enim relatiua vnius definitur per entitatem alterius absolute, eo quod terminus relationis relatiuus non sit, sed absolutus. Eodem igitur modo genus definitur per speciem, quia entitas relatiua generis definitur per entitatem absolutam speciei; & entitas relatiua speciei per entitatem absolutam generis; sicque idem non definitur per idem sub eadem ratione, sed sub diuersa. Vnde patet, fas non esse ponere in definitione speciei loco generis defini-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A tionem generis, quæ relatiua est; genus autem quod ponitur in definitione speciei est aliquid absolute.

Obiicitur secundò, Species vt subiicibilis, vel est vniuersalis, vel non est vniuersalis. Non primum, quia vniuersale dicitur tantum in ordine ad inferiora, in quibus potest inesse; species autem vt subiicibilis, non respicit inferiora, sed genus dumtaxat: ergo species vt subiicibilis non est vniuersalis. Sed neque negari potest, illam esse vniuersalem, quia species vt subiicibilis differt ab individuo; non potest autem differre, nisi sit vniuersalis; cum individuum sit etiam immediate subiicibile generi. Deinde species vt vniuersalis differt à genere & differentia; non differt autem nisi quatenus subiicibilis; non enim concipi potest essentia completa nisi quatenus concipitur habere genus & differentiam: ergo species vt subiicibilis est vniuersalis. Denique species vt subiicibilis prædicatur de hac, & hac specie subiicibili: ergo est vniuersalis.

Resp. speciem vt est subiicibilis, non esse vniuersalem, quia vt sic non est prædicabilis de pluribus inferioribus, cum vt sic non respiciat nisi genus. Ad primam autem probationem, resp. speciem vt est subiicibilis differre ab individuo, quia individuum mediata tantum subest generi complete conceptum; species autem complete concepta subest immediate generi. Ad secundam probationem nego illam minorem: species prædicabilis non differt à genere & differentia, nisi quatenus subiicibilis; species enim, quamuis non possit ad quare concipi vniuersalis, nisi concipiatur vt subiicibilis potest tamen inadquate concipi, atque ita non est vniuersalis quatenus subiicibilis. Ad tertiam probationem fateor, speciem subiicibilem esse vniuersalem si abstrahatur ab hac & illa specie subiicibili; sed non vniuersalem præcisè vt subiicibilem; sicut homo non est vniuersalis præcisè vt homo, sed prout abstractus à Petro & Paulo. Species ergo subiicibilis non est essentialiter vniuersalis, sed denominatiue; natura enim abstracta non est vniuersalis quatenus respicit aliquid superius, sed prout respicit inferiora.

Dico tertio. Rectè diuiditur species, maxime vt subiicibilis, in subalternam, & infimam, seu specialissimam. Subalternam ea est, quæ simul species est, & genus: species quidem respectu generis superioris, cui subiicitur: genus autem respectu inferiorum, de quibus prædicari potest; sic enim animal dicitur species subalternam, quia respectu superioris, scilicet videntis, est species; respectu inferiorum, scilicet hominis, leonis, equi, est genus. Species infima illa dicitur, quæ ita est species, vt nunquam sit genus, quia scilicet nulla sub se habet inferiora specie differentia; vt homo est species infima, quia sola sub se habet individua numero differentia. Vnde vides definitionem speciei prius allatam non conuenire speciei subalternæ, quæ prædicatur de pluribus specie differentibus; sed speciei tantum infimæ, quæ prædicatur de solis differentibus numero.

Secunda ob-
iectio.

An species
vt subiicibi-
lis sit vni-
uersalis.

Species sub-
alternam.

Species infi-
ma.

§. II.

Quid & quodplex sit individuum.

Dico primò, individuum primò intentionaliter sumptum, id est secundum ea quæ habet à parte rei, definiri satis commodè à Porphyrio, *Id cuius proprietatum collectio in nullo alio reperiri potest omnino eadem*. Vbi nomine proprietatum significatur accidentia versus hoc comprehensa.

Individui
definitio
sumpti pri-
mò inten-
tionaliter.

C 3 Forma

Forma, figura, locus, stirps, nomen, patria, tempus.
 Quæ septem licet diuinitus reperiri possint eadem
 omnia in pluribus indiuiduis, certum tamen est, vul-
 go illa non solere reperiri; atque adeo definitio
 hæc Porphyrij, tametsi rigorosa omnino non sit,
 sufficere tamen aliquo modo nunc potest, donec
 explicetur in Metaphysica plenius verior altera
 definitio: *Indiuiduum est, ens omnino indiuisum in*
se, à parte rei existens; idest cui repugnat in alia
 plura diuidi quæ sint adæquatè idem cum ipso:
 v.g. Petrus tametsi diuidi possit in corpus & ani-
 mam, non potest tamen in plures diuidi Petros.

Quid sit
 sumptum
 secundo in-
 tentionali-
 ter.

Prima obie-
 ctio.

Dico secundò. Indiuiduum sumptum secundò
 intentionaliter, idest secundum ea quæ conueniunt
 illi per intellectum, rectè definiti. *Id quod de vno*
tanti non prædicatur. Quæ definitio licet clara videat-
 ur, aliquas tamen habet difficultates non leues.

Obiicitur enim primò. In hac definitione, *In-*
diuiduum est id, quod de vno tantum prædicatur, de-
 finitur indiuiduum in communi: sed indiuiduum
 communi, prædicatur de pluribus, de hoc nimi-
 rum, & altero indiuiduo: ergo non est bonà defi-
 nitio. Deinde illa definitio non omni conuenit in-
 diuiduo, non enim conuenit indiuiduo vago, quod
 reuerà tamen est indiuiduum, vt cum dicitur: *Pe-*
trus est quidam homo: Paulus est quidam homo; de-
 finitio tamen, si bona est, conuenire debet omni
 indiuiduo.

Resp. in hac definitione, indiuiduum in com-
 muni non definiti, prout est ratio aliqua commu-
 nis omnibus indiuiduis, sed prout est ratio aliqua
 singularis; siue definitur indiuiduum non in sup-
 positione simplici, sed in suppositione personali,
 idest accipiendo omnia & singula indiuidua, itavt
 de vnoquoque intelligatur, quod prædicetur tan-
 tum de vno. Itaque ad argumentum respondeo,
 distinguendo primam maiorem: definitur indiui-
 duum in communi, sumptum in suppositione sim-
 plici, nego; sumptum in suppositione personali,
 concedo. Sed indiuiduum in communi prædicari
 potest de pluribus, sumptum in suppositione sim-
 plici, concedo; sumptum in suppositione perso-
 nali, nego. Posset idem argumentum fieri de spe-
 cie; nam species in communi prædicatur de specie
 hac & illa: ergo prædicatur de pluribus speciebus,
 vt genus. Est autem eadem responsio. Deinde con-
 uenit definitio hæc indiuiduo etiam vago, quia
 illud copulatiuè non prædicatur de pluribus, sed
 disunctiue.

Secunda
 obiectio.

Obiicitur secundò, indiuiduum prædicari posse
 identicè tantum, & indirectè; quod probo. Vt ali-
 qua prædicatio sit directà & formalis, prædicatum
 debet esse forma subiecti: sed indiuiduum non est
 forma sui subiecti; nihil enim est forma sui ipsius:
 ergo indiuiduum de nullo prædicatur directè. Con-
 firmatur, nã hic homo, & Petrus, sunt idem forma-
 liter: ergo dicere, *Hic homo est Petrus,* idem est ac di-
 cere, *Petrus est Petrus;* quæ identica est propositio.

Resp. posse indiuiduum prædicari formaliter &
 directè, quia licet Petrus, & hoc indiuiduum, seu
 hic homo, sint idem realiter, diuerso tamen mo-
 do explicantur per vnã vocem, quàm per aliam,
 quod sufficit ad prædicationem formalem, & non
 identicam. Ad argumentum igitur negatur minor;
 nam quamuis nihil esse possit forma sui ipsius eo-
 dem modo explicatum, potest tamen explicatum
 diuerso modo. Similiter ad confirmationem distin-
 guitur antecedens: hic homo & Petrus idem sig-
 nificant, eodem modo explicatum, nego; diuerso
 modo explicatum, concedo.

Tertia obie-

Obiicitur tertio. Si definitur indiuiduum, potest

A abstrahi ab indiuiduis ratio aliqua communis om-
 nibus indiuiduis; hoc autem probo absurdum es-
 se. Primò, quia indiuiduatio est vltima differentia,
 sed ab vltimis differentiis non potest abstrahi ra-
 tio aliqua communis; si enim ab vltima differen-
 tia communis aliqua ratio abstrahitur, datur ali-
 quid vltèrius quàm vltima differentia, nempe il-
 lud à quo facta erit abstractio: ergo non potest
 abstrahi ratio aliqua communis ab omnibus indi-
 uiduis. Secundò. Si indiuiduum est aliquid com-
 mune huic & illi indiuiduationi, debet indiuidua-
 tio adhuc contrahi per aliam indiuiduationem, &
 rursum cum hæc indiuiduatio participet rationem
 communem indiuiduationis, debet contrahi per
 aliam, & sic in infinitum; omnis enim ratio fieri
 debet singularis per hæccitatem. Pater autem hoc
 absurdum esse. Imò vltimæ differentia, à quibus
 abstracta est ratio communis indiuiduationis, ad-
 huc conueniunt in eo, quod sint vltimæ differen-
 tia: ergo potest ab illis abstrahi ratio communis,
 & sic in infinitum. Tertiò. Ratio formalis discon-
 ueniendi non potest esse ratio formalis conue-
 niendi: sed indiuiduatio est ratio formalis discon-
 ueniendi: ergo non potest esse ratio formalis conue-
 niendi. Quartò. Si ratio indiuidui abstrahitur à
 Petro & Paulo, sequitur hanc propositionem:
Petrus est homo, esse mediatam; quod tamen ab-
 surdum est. Probo sequelam. Tunc aliqua propo-
 sitio est mediata, quando inter prædicatum, &
 subiectum medius est gradus aliquis perfectionis:
 sed inter *Petrum,* & *hominem* medius est commu-
 nis gradus indiuidui: ergo illa propositio: *Petrus*
est homo, est mediata.

Resp. posse dari rationem vnã indiuidui com-
 munem omnibus indiuiduis, & ab illis abstractam.
 Ratio est, quia omnia indiuidua conueniunt om-
 ninò in eo quod sint indiuidua, sicut omnes ho-
 mines in eo conueniunt, quod sint homines; om-
 nia enim indiuidua in eo conueniunt, quod sint
 entia indiuisa in se, v.g. tam hic equus est indiui-
 sus in se, quàm hic homo. Hæc autem est propria
 ratio indiuidui: ergo propria ratio indiuidui est
 communis.

Ad primam probationem distinguitur prima
 maior: ab vltimis differentiis completè cognitis,
 vt sunt vltimæ differentia, non potest abstrahi
 aliqua ratio communis, concedo; ab vltimis dif-
 ferentiis cognitis incompletè, nego. Vnde ad pro-
 bationem distinguitur etiam sequela maioris: si ab
 vltima differentia ratio communis abstrahatur, da-
 bitur aliquid vltèrius vltimæ differentiæ comple-
 tè cognitæ, nego; cognitæ incompletè, con-
 cedo. Eadem enim differentia completè cognita
 est vltèrior, quàm differentia cognita incompletè.
 Præterea distingui etiam aliter potest illa maior;
 ab vltimis differentiis non potest perfectè abstrahi
 ratio communis, à differentiis vltimis, ita vt ratio
 communis concipiat sine differentiis, & differ-
 entia sine ratione communi, concedo; sic enim
 differentia esset vltima, & non vltima: ab vltimis
 differentiis non potest imperfectè abstrahi ratio
 communis, ita vt ratio quidem communis concip-
 iatur sine differentiis; differentia verò non concip-
 iatur sine ratione communi, nego; tunc enim
 non datur aliquid vltèrius vltimæ differentiæ,
 quia illud à quo fit abstractio, semper includit il-
 lud quod est abstractum. Ratio autem indiui-
 dui ita est communis, vt abstrahatur solum im-
 perfectè ab hac & hac indiuiduatione, alioqui
 non esset vltima differentia, & daretur infinitus
 progressus, vt patebit modò.

Ad

ctio de ra-
 tione com-
 muni indi-
 uidui.

Datur ratio
 indiuidui,
 communis
 & abstra-
 ctæ.

Soluitur
 prima pro-
 batio.

Solutio
secundæ
probatio-
nis.

Ad secundam enim probationem resp. si ratio indiuidui est communis, debet contrahi per hæceitatem à se distinctam, nego; per hæceitatem expressius consideratam, concedo: id est ratio communis indiuidui contrahitur per se ipsam consideratam expressius, non autem per aliquid in cuius conceptu non includatur; sic enim non datur infinitus progressus. Verum igitur est, quod omnis ratio communis non debet fieri hæc per hæceitatem à se distinctam, sed satis est quod fiat hæc per hæceitatem expressius consideratam, in qua scilicet includatur. Deinde sæpe dictum est, quod sistendum est semper in primo à quo cæpit progressus, quoties proceditur ad aliquid eiusdem rationis; idcirco que abstracta semel communis ratione conueniendi à differentiis, iam non potest iterum abstrahi ratio alia conueniendi; quia ratio conueniendi, quæ manet, est illa eadem, quæ abstracta fuerat; licet enim conuenientia præscindi possit à singularitatibus, non tamen possunt singularitates præscindi à ratione conueniendi; unde si semel abstrahatur ab ultimis hæceitatibus ratio communis, non potest iterum abstrahi alia ratio conueniendi, quæ diuersa sit à prima; sed eadem potest semel, & iterum abstrahi.

Solutio ter-
tiæ.

Ad tertiam probationem distinguitur minor: indiuiduatio in communi significata, & incompletè significata, est ratio formalis disconueniendi, nego; indiuiduatio explicata completè, concedo; nam illa, ut sic, est ratio disconueniendi.

Solutio
quartæ.

Ad quartam probationem negatur illa maior, scilicet quod hæc propositio est mediata: *Petrus est homo*, si ratio indiuidui præscinditur à Petro & Paulo. Ad probationem distinguitur maior: tunc prædicatio est mediata, quando inter prædicatum & subiectum medius est aliquis gradus perfectè præcisus, concedo; imperfectè præcisus, nego. Ratio autem communis indiuidui non mediat inter Petrum & hominem, quia illa non perfectè præscinditur à Petro, sed in eo includitur.

Indiuiduum
vagum.

Dico secundò, indiuiduum rectè diuidi in vagum & determinatum: vagum, ut dixi nuper, est verè vnum indiuiduum, sed indeterminatum quoad significationem, quia quoad modum significandi non magis denotatur vnum, quàm aliud, explicaturque vel per terminum aliquis, vel per particulam disunctiuam inter terminos determinatos, ut Petrus, vel Ioannes. Ut autem magis innotescat ratio indiuidui vagi, quatuor sunt de illo scitu digna.

Existit à
parte rei
extrinsecè.

Primum est, quod à parte rei nullum existit indiuiduum vagum, quia quicquid existit, est determinatum; idcirco indiuiduum vagum esse non potest, quod à parte rei existat indeterminatè; sed est vagum ratione connotati alicuius extrinseci, propter quod dici aliquo modo potest à parte rei existens connotatiuè, ac extrinsecè: v. g. cum dico: *Ad equitandum aliquis equus est necessarius*, equus non est in se intrinsecè indeterminatus, sed extrinsecè tantum; quatenus connotat equitationem, ad quam magis non est necessarius equus vnus, quàm alter. Ex quo reiciuntur quidam Recentiores, qui volunt, indiuiduum dici vagum per ordinem duntaxat ad intellectum qui vagè in illud feratur; hoc enim videtur falsum, nam etiamsi nullus intellectus cogiteret, verum est quod ad equitandum aliquis equus est necessarius; quod ad videndum necessarius est aliquis oculus. Verius ergo dicitur, quod per solam connotationem extrinsecam indiuiduum constituitur vagum, cum intrinsecè nullum à parte rei esse possit indiuiduum, quod non sit determinatum. Neque dicas, nullum à parte rei existere indiuiduum,

A quod sit vagum: ergo dicere quod à parte rei existit Petrus vel Paulus, falsa est propositio, quæ non conformatur ei quod existit. Resp. distinguendo antecedens: à parte rei non existit indiuiduum quod sit vagum intrinsecè, concedo; quod sit vagum connotatiuè ac extrinsecè, nego, per ordinem v. g. ad intellectum, qui vagè versatur circa duo indiuidua à parte rei determinata.

Secundum est, quod respectu diuini etiam intellectus non repugnat disunctio, quia illa non versatur semper confusè circa obiectum; cognoscit autem sine dubio Deus v. g. quod ad vitandum peccatum in die festo, necessaria est auditio alicuius Sacri. Et sanè si Deus potuit præcipere sub disunctione sibi offerri par turturum, aut duos pullos columbarum, certè cognoscit, quod ad vitandum peccatum necessaria erat alterius eorum oblatio.

B Tertium est, quod quoties ad aliquid requiritur indiuiduum vagum, id ad quod à parte rei requiritur, exerceri non potest sine indiuiduo determinato: v. g. necessarius est ad equitandum aliquis equus, sed quoties equitabo, necessarius erit equus determinatus.

In ordine
ad diuinum
intellectum.

Quomodo
requiratur
ad aliquid
indiuiduum
vagum.

Quartum est, quod quoties vagum aliquod indiuiduum dicitur requiri ad aliquam rem, communiter res illa vagè significatur, v. g. necessarius est aliquis equus ad aliquam equitationem; sed ad hanc tamen determinatam equitationem necessarius est equus determinatus.

SECTIO IV.

De Differentia.

D Vo facit Porphyrius in cap. de differentia: primò enim affert quinque illius diuisiones, deinde quinque illius definitiones. Ego de differentia propriè sumpta tria quarto. Primò, quomodo definiatur & diuidatur: secundò, quomodo diuidas genus: tertio, quomodo constituat speciem.

§. I.

Munera propria differentia, definitio eius, & diuisio.

Ertum est primò, quatuor esse munera propria differentia: *Diuidere genus: constituere speciem: distinguere illam ab omnibus aliis: prædicari de inferioribus*. Diuidere genus non est separare partem aliquam generis ab altera; nam tota definitio animalis reperitur tum in homine, tum in brutis; sed est determinare illud, quod est indeterminatum, & contrahere illud ad certam speciem: v. g. rationale determinat animal. Cum enim illud latissimè pateat ad plures species, per rationale restringitur ad hominem eo modo, quo forma materiam de se indifferentem ad species omnes corporum determinat ad talem rationem corporis. Constituire speciem, est esse proprium illius conceptum, per quem species talis esse denominatur: per rationale v. g. constituitur species hominis; per illud enim verè denominatur homo, & hic est conceptus eius proprius & essentialis; alia enim omnia, vel communia sunt pluribus speciebus, ut esse corpus, esse viuens, esse animal; vel sine illis concipi potest homo, ut risibile, album; statim autem ac concipis rationale additum animali, hominem concipis. Verum ita quidem differentia constituit speciem, & est illi essentialis, ut nullo tamen modo essentialis sit generi, sed omnino accidentalis, & tota extra illius conceptum, ut

Quatuor
munera dif-
ferentia.

C 4 statim

statim dicitur. Hinc necessariò concluditur, quod differentia distinguat speciem, quia quod est alius rei distinctum, est etiam constitutum. Denique cum differentia constituat, & distinguat speciem, debet in omnibus eius inferioribus reperiri, atque aded etiam predicari de pluribus.

Definitio
differentiæ.

Certum est secundò, differentiam, prout est diuisua generis, definiri, *Est ea, quæ genus diuiditur in suas species*; prout est constitutiva speciei, *Est ea, per quam abundat species à genere*, id est ea, quam habet species essentialiter præter genus; prout est distinctiua, *Est ea per quam differunt à se singula*. Denique differentia prout vniuersalis, & prædicabilis, definitur id quod potest inesse pluribus specie, aut numero differentibus, tanquam pars determinatiua; siue id quod prædicari potest de pluribus specie aut numero differentibus in quale quid; quæ omnia clara sunt ex prædictis. Dicitur enim generica differentia, si prædicetur de pluribus differentibus specie; differentia specifica, si prædicetur de pluribus differentibus solo numero. Porphyrius tamen eam dicit solum prædicari de pluribus differentibus specie, id est, de pluribus quæ sunt eiusdem inter se speciei, sed ab aliis diuersæ speciei per differentiam specie different. Dicitur deinde prædicari in quale quid, id est, adiectiue simul, & essentialiter, quia illud prædicatum essentialia, quod secundo loco ponitur inter prædicata essentialia, & concipitur afficere primum prædicatum, ei adiacere dicitur, vocaturque qualitas rei; hoc autem facit differentia, quæ dicitur in quale prædicari, quia determinat genus; & in quid, quia est essentialis. Quæ obici possunt contra definibilitatem differentiarum, soluta sunt nuper ex dictis de indiuiduo.

Differentia
duplex
diuisio.

Certum est tertio, differentiam aliam vocari essentialia, alia accidentalem. Essentialis ea est, quæ constituit rem in suo esse specifico, & facit eam differre ab aliis essentialiter. Accidentalis ea, quæ rem supponit iam constitutam in suo esse, facitque illam differre solum accidentaliter ab aliis. Rationale v. g. est essentialis differentia hominis; albedo est differentia solum accidentalis. Deinde differentia diuiditur in subalternam, & infimam. Subalterna illa est, quæ constituit speciem subalternam; quæ nimirum genus est, & species: vel etiam illa est, quæ ita determinat differentiam anteriorem, vt determinet etiam differentiam sequentem; vt sensitiuum determinat viuens, & determinatur per rationale. Differentia infima, siue vltima, illa est, quæ constituit speciem infimam, quæ videlicet nunquam est genus; vel etiam quæ non est perfectibilis, nisi per differentiam indiuidualem; vt rationale vltima est hominis differentia.

S. II.

Quomodo differentia diuidat genus.

Sensus quæ-
stionis.

Differentia, vt sæpè dixi, non sic aduenit generi, neque sic illud afficit, vt ab eo separari possit realiter: sed grauitè controuertitur, vitum separari sic possit ab eo per cogitationem, vt cognosci possit genus, quin cognoscatur vilo modo formaliter differentia; & ipsa etiam differentia inferior cognosci tota possit secundum rationem propriam differentia, quin formaliter cognoscatur genus, vel differentia vlla superior; v. g. animal non cognito rationali, & rationale non cognito formaliter animali. Dixi, *formaliter*, quia certum est, quod cognito formaliter vno identificato al-

teri, necessariò illud aliud cognoscitur identicè, saltem, & materialiter; quæ difficultas pendet ex iis, quæ disputata inuenies initio *disput. 2. Metaphys.* vbi probo præcisiones obiectiuas, & distinctionem rationis contra veteres & novos Nominales. Breuiter autem hinc.

Dico primò. Genus quodlibet propriè dictum sic cogitari potest sine differentiis, vt eas in suo conceptu nullo modo includat formaliter. Genus differentias non includit formaliter.

Ratio est, quia si cogitari non posset genus, quin cognosceretur formaliter differentia, per quas diuiditur, sequeretur quod equus esset rationalis, quia est animal, quod secundum suam rationem propriam dicitur rationale ac irrationale. Imò sequeretur, quod aliquid in suo conceptu res inter se contrarias includeret; animal v. g. includeret rationale, & irrationale; quod patet esse impossibile.

Dico secundò. Nulla differentia propriè dicta includit in conceptu suo formali genus, aut differentiam vllam superiorem, sed cognosci formaliter potest, quin cognoscatur vilo modo formaliter genus, aut differentia vlla superior. Ita docent cum S. Thoma 1. part. *quæst. 3. art. 8. ad 3.* Fonseca, Suarez, & alij, contra plures Recentiores, qui volunt, omnes differentias formaliter includere in conceptu suo genus. Et sanè

Nec differentia includit genus.

Ratio quæ demonstret perfectam hanc præcisionem differentia à genere, difficilis est, & statim soluitur ex eo quod solet dici de differentiis entis, quæ in suo conceptu formali formaliter implicite includunt ens. Primò enim probatur, quia si rationale v. g. includeret animal, quando definitur homo, *Animal rationale*; bis poneretur animal in definitione hominis: primò per seipsum explicite, secundò implicite, prout includitur in ipso animal: sed eodem modo posset obici, quod ens bis ponitur in definitione substantia, quæ dicitur ens per se subsistens. Secundò, differentia non differret à specie, quia totum includeret formaliter, quod includit species. Sed similiter differentia substantia non differret à subsistentia, sed aequè includeret ens, & subsistentiam ac substantiam. Dicit ergo posset, quod species includit explicite genus & differentiam, differentia verò non includit genus, nisi solum implicite ac confuse.

Difficile itaque probatur, quod differentia inferior formaliter implicite non includit genus & differentias superiores. Hæc vna ratio videtur probabilior. Non debet asseri quod cognito rationali cognoscatur formaliter implicite animal, & differentia omnes superiores, si explicato conceptu formali rationalis, nulla fit mentio animalis, aut corporis, aut etiam viuents; nam includere formaliter confuse aliud, est non posse explicari conceptum aliquem, quin fiat mentio alterius, vt subsistentia formaliter implicite includit ens, quia non possum explicare id quod significat subsistentia, quin ponam ens. Sed explicari omnino potest formalis conceptus rationalis, quin mentio fiat animalis; dico enim esse discursuum, seu quod ab aliquo noto progreditur ad cognoscendum aliquid ignotum, vbi nulla fit mentio ipsius animalis, vt patet. Ergo differentia non includit in suo conceptu formali confuse formaliter ipsum genus. Et confirmari potest ex eo, quod habet Philosophus *secundo posterior, cap. 4.* posse definiri aliquid per supremum genus, adiectis inferioribus differentiis: v. g. homo est substantia corporea, viuens, sensitiua, rationalis. Si autem rationale includat formaliter animal, viuens, & corpus, satis erit dicere, *Homo est substantia rationalis*.

Verior probatio.

rationalis; quod tamen non probat Philosophus: ergo ex Philosopho differentia non includunt genus formaliter.

Difficultas
in opposi-
tum.

Obiicitur tamen, & difficillimè. Multa sunt genera, quæ includuntur necessariò in conceptu formali differentiarum, eo modo, quo ens imbitur in conceptu differentiarum substantiæ & accidentis. Quod probatur.

Prima pro-
batio.

Primo, quia sensitiuum in communi non contrahitur nisi per tale sensitiuum, idest per aliquod sensitiuum formaliter: sensitiuum in communi est genus, & differentia superior: ergo genus & differentia superior includuntur formaliter in differentiis inferioribus. Probatur maior, quia rugitus v.g. qui est differentia leonis, formaliter est aliqua sensatio, & actus vitalis; quæ enim quid aliud esse possit, vel explicari: ergo rugibile includit formaliter sensitiuum.

Secunda.

Secundo, intellectiuium, quod est genus ad Angelum, & hominem, vel etiam ad Angelos specie differentes, contrahitur per differentias, quæ sunt intellectiuium formaliter; nam ad hominem contrahitur per rationale, quod est formaliter intellectiuium; & ad Angelum, per intellectiuium sine discursu: imò ad Gabrielem, & Michaëlem, quos suppono specie differre, contrahi non potest nisi per tale intellectiuium formaliter; nihil enim aliud est excogitabile.

Tertia.

Tertio, Viuens contrahitur ad intellectiuium, sensitiuium, & vegetatiuium, per aliquod in cuius conceptu formaliter includitur vita; nam intelligere formaliter est viuere, cum sit formaliter agere immanenter. Et similiter sentire, ac vegetare sunt formaliter actiones vitales, & immanentes: ergo, &c.

Quarta.

Quarto, In quantitate permanente res videtur perspicua; nam quantitas est genus ad lineam, superficiem, & corpus; & tamen includitur in eorum differentiis, vt patet; longitudo enim, latitudo, & profunditas sunt formaliter extensiones, & magnitudines, neque sunt aliter conceptibiles.

Quinta.

Quinto ratio à priori videtur esse, quia genus non potest contrahi per differentias extraneas & disparatas, sed contrahitur per differentias proprias & proportionatas, vt habet Philosophus 7. Metaph. cap. 12. vbi etiam docet, quod bipes diuiditur in illud quod habet pedes fillos, & quod non habet pedes fillos; vbi patet quod totum diuisum includitur in membris diuidentibus. Imò addit Philosophus, quod si diuidatur animal in habens pedes, & non habens pedes, illud quod habet pedes non debet postea diuidi per plumiferum, & implume; sed per habens fillos, & non fillos; *fissio autem pedum, peditas quadam est*, inquit Philosophus eo loco: ergo patet ex Philosopho, quod genus contrahitur per differentias proprias, & proportionatas: sed differentia formaliter proportionata ac propria sunt illæ, in quibus includitur ipsum genus: ergo genus includitur in differentiis.

Solutio pri-
mæ proba-
tionis de
sensitiui.

Resp. concedendo, quod genus includitur in differentiis realiter & adæquatè consideratis; negando autem, quod in illis includatur consideratis formaliter, & præcisè. Vnde

Ad primam probationem resp. sensitiuum in communi contrahitur per aliquod, quod realiter & adæquatè consideratum est tale sensitiuum; formaliter autem & præcisè sumptum non est tale sensitiuum. Rugitus, v.g. qui est differentia leonis, adæquatè ac realiter sumptus, est sensatio, & actus vitalis; formaliter & præcisè sumptus neutrum est, sed motus duntaxat aliquis ore, gutturæque formatus

A cum tali conformatione organorum, qui concipi rectè potest sine sensatione, quamvis per eam communiter explicetur. Itaque fateor, quod operatio leonis realiter sumpta, & adæquatè, sensatio est formaliter; inadæquatè verò sumpta non est sensatio.

Duplex in-
stantia.

Instabis primò. Ab eo principio formaliter, à quo habet actio leonina, quod sit leonina, habet quod sit sensatio; habet enim quod sit actio animalis: sed à rugibili formaliter habet rugitus quod sit actio leonina: ergo à rugibili formaliter habet rugitus, quod sit sensatio.

Resp. distinguendo maiorem: ab eo principio formaliter, à quo habet actio leonina, quod sit leonina, genericè formaliter habet quod sit sensatio, concedo; genus enim leonis est animal, & viuens; ab eo principio, à quo habet, quod specificè leonina sit, habet quod sit sensatio, nego.

Instabis secundò. Si per impossibile formalitas rugibilitatis esset à parte rei distincta, semper esset virtus effectiua sensationis: ergo esset sensitiua formaliter: ergo nunc est sensitiua formaliter.

Resp. negando antecedens, quia si eodem modo existeret realiter illa formalitas, quæ nunc existit per intellectum, excluderet realiter sensationem, sicut per intellectum nunc illam excludit.

Ad secundam probationem eadem responsio est; nam intellectiuium, quod est commune homini & Angelo, non est genus vniuocum, sed analogum tantum, cum includatur in differentiis. Intellectiuium autem, quod est commune Angelis specie differentibus, est verum genus, & contrahitur per aliquod materialiter & identicè intellectiuium; non autem intellectiuium formaliter & præcisè sumptum.

Solutio se-
cundæ pro-
bationis de
intellectiui.

Similiter ad tertiam de viuente distinguitur maior: viuens contrahitur ad intellectiuium, sensitiuium & vegetatiuium per differentias, quæ materialiter & realiter includunt viuens, concedo; quæ formaliter & præcisè sumptæ includunt viuens, nego. Intelligere adæquatè sumptum, est agere immanenter; non autem sumptum inadæquatè: nam, vt sic, est producere verbum mentis præcindendo ab immanencia, & à ratione vitæ.

Solutio ter-
tiæ de vi-
uente.

Ad quartam de quantitate, resp. duplicem. Distin-
gui posse extensionem in quantitate; alteram pro-
priam quantitati, quæ includit impenetrabilitatem; alteram quæ potest esse communis quantitati & materiæ, præcinditque ab impenetrabilitate, & esse potest communis quantitati & materiæ, ac qualitatibus. Prima est propria ratio quantitatis categoricæ, vt dicam in Physica: secunda genus est analogicum ad quantitatem, materiam, qualitates. Itaque ad argumentum, concedo longitudinem, latitudinem, profunditatem concipi non posse sine magnitudine ista & extensione, quæ genus est analogicum, vt dixi, & abstrahit ab impenetrabilitate; sed volo tantum illas concipi posse inadæquatè sine magnitudine impenetrabili, & propria quantitatibus; longitudo enim non est essentialiter extensio impenetrabilis, sed essentialiter est extensio abstrahens ab impenetrabilitate.

Solutio
quartæ de
quantitate.

Ad quintam concedo, genus contrahi necessariò per differentias proportionatas, & proprias; sed nego illas non esse proportionatas, si non includant genus sumptæ formaliter; sufficit enim quod materialiter, & identicè sumptæ illud includant; v.g. fissio pedum materialiter & identicè quadam est peditas, non autem sumpta formaliter; nam fissio concipi non potest adæquatè sine pedibus, sed inadæquatè ac formaliter sine illis cogitari potest.

Solutio
quintæ

§. III.

Quomodo differentia constituat speciem.

EO ipso, quod differentia diuidit genus, constituit etiam necessariò ipsam speciem, cum constituere speciem non sit aliud, quàm esse partem determinatiui generis; unde mihi de hoc posteriori munere differentia tria breuiter explicanda restant.

Nulla est species sine propria differentia.

Dico primò, nullam omninò esse posse speciem sub aliquo genere, in qua distinguì non possint genus & differentia, ex quibus tanquam ex partibus metaphysicis componitur, idest non realiter, sed ratione solùm distinctis. Ita contra Durandum vnanimiter sentiunt Doctores.

Ratio euident est, quia species omnis, quæ generi subest, conuenit in aliquo cum aliis speciebus, alioqui genus non habet; & in aliquo differt. Illud in quo conuenit, est genus; illud in quo differt, est differentia: ergo in qualibet specie designari possunt genus & differentia, quæ saltem ratione distinguì possunt, vt patet ex dictis in puncto precedenti.

Dices. Genus & differentia desinunt talia esse, quando componunt speciem, quia desinunt esse vniuersalia: ergo non est verum, quod genus & differentia componant speciem.

Resp. distinguendo consequentiam: ergo genus & differentia formaliter sumpta non componunt speciem, concedo; sumpta materialiter, idest secundum naturam à parte rei existentem, nego.

Non potest communis esse pluribus speciebus.

Dico secundò. Qualibet differentia ita est propria & adæquata speciei, quam constituit, vt non possit ulli alteri conuenire speciei, vel generi. Ita cum S. Thome, & Scoto communis habet sententia Doctorum, quibus aduersatur immeritò Auerſa q. 13. sect. 3. vbi docet, multas esse differentias ampliores speciebus, quas constituunt; ita vt sola combinatio differentia talis, cum tali genere, propria sit talis speciei: v. g. *viuens*, ita differentia est corporis, vt communis sit etiam Angelo.

Ratio tamen est, quia illud non potest esse commune pluribus, per quod vna species essentialiter differt ab altera specie: per differentiam vltimam species vna essentialiter differt ab altera, cum idem sit necessariò principium distinctionum, quod & constitutum: ergo implicat, vt vltima differentia communis sit pluribus speciebus. Neque satis est dicere, species illas differre per combinationem speciei talis, cum tali genere; si enim hoc verum sit, sola ergo combinatio differentia est constituens, non autem illa, quæ dicta priùs est differentia; imò illa non erit differentia determinatiua generis, cum æquè latè pateat ac genus.

Triplex obiectio.

Dices. Quando corpus diuiditur in viuens, & non viuens, differentia viuents amplior est quàm corpus, & reperitur extra genus corporis, nempe in Angelis. Similiter habitus intellectualis constituitur per rationem intellectuales; & tamen intellectualitas conuenit etiam actibus intellectus. Denique rationale, quod significat intellectum, differentia est hominis, communis etiam Angelo: ergo patet, quod potest eadem differentia conuenire speciebus distinctis.

Resp. *viuens*, quod est differentia corporis, significare id quod animam habet vegetatiuam; quod, vt patet, soli conuenit corpori: quando autem viuens significat illud, quod agere potest immanentè, & conuenit substantiis, etiam in-

A corporeis, differentia est immediatè diuisua substantia; non est differentia diuisua corporis. Intellectualitas, quæ propria est habitum intellectuum, est intellectualitas in actu primo, & non vitalis: unde illa non conuenit actui vitali, quem constituit intellectualitas vitalis, & in actu secundo. Denique sapè dictum est, quod *rationale* proprium hominis, & illius constitutum, non significat simpliciter intellectum, & discursuum, quod Angelo etiam conuenit; sed significat discursum per conuersionem ad phantasmata, siue per species ministerio sensuum acquiras; quod nulli conuenit nisi homini.

B Dico tertio. Differentia infima cuiuslibet speciei necessariò vnica est, idest, nulla species infima potest esse sub duplici genere infimo, nec habere duas differentias non subordinatas. Repugnant huic communi doctrinæ Auerſa, & Ariaga, sed immeritò.

Differentia infima necessariò vnica est.

Ratio est, quia si species eadem plures habere posset differentias intrinsecas, & duo genera infima, esset compositum vnum, & non vnum: vnum, quia supponitur; non vnum, quia si vnicum habeat genus, & vnicam differentiam, erit vnum compositum: ergo si duo habeat genera, & duas differentias, erunt duo composita, & duæ species: sicut vbiunque duæ sunt materiae, duæque formæ non subordinatæ, duo sunt corpora. Neque dicas, hoc esse verum si fuerint differentia totales, non esse verum si fuerint solum partiales; istas autem non esse totales. Sed contrà: nam illa est differentia totalis, quæ totum suum effectum formalem confert independentè ab altera: ista vtraque differentia cum non sit subordinata, suum effectum formalem independentè ab altera confert: ergo vtraque totalis est.

C Dices. Quoties aliquis audit Sacrum propter obedientiam, & propter Dei amorem, actus ille duas habet differentias, & duo genera, cum contineatur sub virtutibus charitatis & obedientia. Deinde actus ille, qui speculatiuus est & practicus, est etiam sub duplici genere. Denique differentia practicabilis est *in quid*, & *in quale*; quæ sunt genera duo practicabilitatis.

D Resp. ad primum exemplum, actum illum, quo quis propter motiua plurium virtutum vult audire Sacrum, esse reuerà in duplici specie; unde fit, vt species vna non habeat plura genera, nec differentias plures. Neque dicas tam esse impossibile, vt vnus actus sit in duplici specie (sic enim duplicem haberet essentiam) quàm est impossibile vt vna species duo habeat genera, & duas differentias. Concedo enim esse impossibile vt vnus sit intrinsecè sub duplici specie; sed esse potest extrinsecè sub duplici specie. In hoc igitur exemplo duo distinguendi sunt actus. Primus est auditio Sacri propter charitatem & obedientiam; alter velle audire Sacrum propter duplex illud motiuum. Auditio Sacri vnus est actus, qui extrinsecè actus est charitatis & obedientia, propter actum internum voluntatis, à quo imperatur auditio Sacri. Velle autem audire Sacrum propter duo motiua, sunt necessariò duo actus; alter charitatis, alter obedientia: unde corrui argumentum.

E Ad secundum exemplum, nego eundem actum esse posse simul speculatiuum, & practicum intrinsecè. Ad tertium respondeo differentiam simpliciter pertinere ad genus practicabilem substantiè; nunquam enim substantiè practicatur, sed quia practicatur essentialiter, idè dicitur practicari *in quid*.

SECTIO V.

SECTIO V.

De Proprio, & Accidente.

Hæc sunt vltima duo prædicabilia, quorum solas definitiones interest scire.

Dico primò, proprium quarto modo, rectè definiti, *Quod de pluribus prædicatur in quale necessario*, seu quod emanat ab essentia subiecti, de qua prædicatur ad conuertentiam.

Primò dixi, *proprium quarto modo*; quia docet hic Porphyrius, posse quatuor modis sumi proprium. Primò, pro eo quod speciei alicui soli conuenit, sed non omnibus eius indiuiduis; idest soli, non tamen omni, nec semper; vt esse Grammaticum, esse Medicum. Secundò, pro eo quod omni conuenit, sed non soli, vt esse bipedem. Tertiò, quod omni, & soli conuenit, sed non semper, vt *caneſcere in senectute*, inquit Porphyrius. Quartò, quod omni, & soli, & semper conuenit, vt esse discursiuum, esse admiratiuum. Hoc autem est proprium, quod hic definitur.

Secundò dixi, *quod prædicatur de pluribus*; vbi nomine *plurium* intelligenda non sunt inferiora, v.g. inferiora risibilis sunt hoc, & hoc risibile; sed intelligi debent subiecta à quibus abstrahi potest, v.g. *Petrus est risibilis, Paulus est risibilis*. Certum verò est, quod proprium prout abstrahitur ab inferioribus, species est; non autem quartum prædicabile; quia risibile est species respectu huius ac illius risibilis, æquè ac homo est species respectu illius, & illius hominis. Sed in ordine ad subiecta specialem habet modum prædicandi, qui non conuenit nisi quarto prædicabili.

Tertiò dixi, proprium prædicari *necessariò*; quia scilicet fluit ab essentia, idest, posita essentia, necessariò ponitur proprium, aded vt essentia causa eius sit efficiens, & subiectiua, in quo differt ab accidente communi, quod non fluit ab essentia; eam enim respicit vt subiectum, non vt causam; reique conuenit ratione solius existentia. Proprium verò conuenit solum ratione essentia, ac proinde

Quartò addebam, illud dici, *ad conuertentiam de essentia*; ita scilicet, vt de quocunque verum est dicere, quod habeat talem essentiam, verum etiam est, quod habeat talem proprietatem; & contrà de quocunque verum est dicere, quod habeat talem proprietatem, verum etiam est dicere, quod habeat talem essentiam: quodcunque v.g. risibile est homo, & contrà. Ratio conuertentia huius est, quia proprium emanat à rei essentia, nec habere potest aliam causam. Illa itaque duo sunt quæ proprium constituunt quarto modo, *præfluere ab essentia, & dici ad conuertentiam*.

Quintò tamen hoc non impedit, quin proprium aliud sit separabile à subiecto; frigus v.g. vt octo, est separabile ab aqua, cuius est proprietas; & hoc vocatur proprium physicum: aliud est omnino inseparabile, vocaturque proprium metaphysicum, quod realiter non distinguitur ab essentia, sed conceptu tantum, vt *risibile*. Non obstat, inquam, quia proprium illud physicum, licet secundum entitatem separatur ab essentia, non separatur tamen secundum debitum, idest etiamsi tali entitate proprii priuari essentia possit; seruat tamen semper illius debitum, aqua v.g. licet esse possit sine summo frigore, semper tamen illud exigit, & illud in se producit, modò non impediatur.

Dico secundò. *Accidens verbale, siue logicum*,

A rectè definiti, *Quod potest adesse, & abesse à subiecto sine illius corruptione*; quod intelligi non debet realiter & physicè, sed intentionaliter & logicè. Vel etiam definitur, *Id quod de pluribus prædicatur in quale contingenter*. Quæ posterior definitio ex iis, quæ dixi de proprio, clara est, & nullà eget explanatione.

Prior autem definitio Porphyrij obscurior est, eo quod accidentia quædam separabilia non sint à subiecto, quin corrumpatur subiectum, vt patebit statim. Explicantur itaque omnia, quæ in conclusionem posita sunt.

Primò dixi, *Accidens verbale, ac logicum* hic definiti, & esse tertium prædicabile; accidens enim dupliciter sumitur. Primò pro eo quod opponitur substantia, seu pro eo quod inhaeret subiecto; vt albedo accidens est hominis, diciturque accidens nominale, siue physicum. Secundò sumitur pro eo, quod contingenter afficit, & denominat subiectum, & de illo contingenter prædicatur, siue sit substantia, siue sit accidens; vt vestis accidens est hominis, de quo prædicatur contingenter. Illud vocatur accidens verbale, siue logicum, quod solum est tertium prædicabile.

Secundò dixi, *accidens illud posse adesse vel abesse à subiecto sine illius subiecti corruptione*; quod negabam posse intelligi de separatione physica & reali, quia multa sunt accidentia metaphysica, quæ separari non possunt à subiecto, cum ab eo non distinguantur. Morbus lethalis, mors, combustio, adesse non possunt subiecto sine corruptione subiecti; & tamen accidentia sunt. Existencia etiam accidentalis est creatura, cuius separatio realis, corruptio est subiecti.

Tertiò igitur intelligenda est separabilitas accidentis sine corruptione subiecti logicè, ac per conceptum; ita scilicet, vt cogitari possit ab intellectu subiectum cum tali accidente, vel sine illo, aut etiam negari, quin dicatur aliquid repugnans essentia subiecti; sic enim negari & affirmari potest existencia de homine, quin dicatur aliquid repugnans essentia hominis. Idem dico de morte, combustionem, morbo, quibus existencia hominis destruitur non destructa eius essentia. Quorum omnium ratio est, quia, vt dixi, accidens non conuenit subiecto ratione essentia à qua non fluit, sed ratione existentia. Et hæcenus satis sit de quinque prædicabilibus.

QVÆSTIO III.

De Prædicamentis.

Categorias decem, quibus mirabiliter totam entium latitudinem complexus est Aristoteles, & singula suis veluti loculis assignauit, sola sibi sine dubio vindicat Metaphysica, cuius munus est entis vniuersalissimam rationem, & diuisiones exponere. Vnde tota hæc disputatio de prædicamentis tradita est in parte illa Metaphysicæ, vbi explicantur diuisiones entis, quarum sine dubio, præstantissima & scitu dignissima ista est. Superest ergo nunc solum vt breuiter ea dicam, quæ habet Philosophus de antepædicamentis, & postprædicamentis: prædicamentorum verò solæ definitiones hæc locum habent.

SECTIO

SECTIO I.

De Antepredicamentis.

Eorum significatio.

Sic appellantur à Philosopho, *vores quadam, & regula conducentes ad notitiam predicamentorum*; easque voces triplici complexus est capite idem Philosophus. In primo explicat nomen vniuocum, æquiuocum, & denominatiuum. In secundo complexum & incomplexum, & diuisionem eorum quæ dicuntur. In tercio regulas de prædicatis essentialibus. Quæ omnia cum vniuo velut oblatu designauero, addam de analogiâ ea quæ indicasse magis videtur Philosophus, quàm exposuisse.

S. I.

Æquiuoca, vniuoca, paronyma, diuisiones, & regula prædicamentorum essentialium.

Definitio-
nes æqui-
uoci &
vniuoci.

Dico primò. *Æquiuoca rectè definiri, Quorum nomen est commune, & ratio substantia per nomen significata omnino diuersa. Vniuoca, Quorum nomen est idem, & ratio substantia per nomen significata est omnino eadem.*

Commune
nomen.

Primò enim conueniunt inuicem æquiuoca, & vniuoca, quòd vocis sonum eundem habeant, per quem significantur; siue illud nomen sit, siue *verbum*; lego enim æquiuocum est ad *legere*, & *legare*; cum nomen sumi possit formaliter, vel materialiter: materialiter pro solo vocis sono, formaliter pro ipsa etiam significatione. *Æquiuocum* ab vniuoco differt, quòd vniuoca commune habeant nomen materialiter & formaliter, æquiuoca materialiter tantum commune illud habeant, ut patet in nomine *hominis*, quod conuenit homini vero, & homini picto.

Ratio sub-
stantia.

Secundò, ratio substantiæ significata in vniuocis per nomen eadem omnino est, in æquiuocis omnino diuersa: ubi per *rationem substantia* significatur rei definitio, & essentia, quia scilicet licet tum in vniuocis, tum in æquiuocis idem sit nomen, definitiones tamen, & essentia rerum diuersæ sunt: diuersæ in æquiuocis, eadem verò in vniuocis. Eadem, inquam, non quidem vnitæ reali, sed vnitæ rationis & præcisionis, eo modo quo vniuersale vnum est à parte rei vnitæ solius similitudinis, vnitæ verò indiuisiōis per solum intellectum.

Obiectio.

Tertiò, ratio substantiæ in vniuocis eadem est secundum nomen illud significata, non autem alia quælibet ratio substantiæ, etiam rei illius propria: nam v.g. *homo*, & *equus*, in ratione significata per nomen *animal*, sunt vniuoca, licet non habeant communem essentiam significatam per aliud nomen, v.g. *equi* & *hominis*.

Dices. Illa sunt vniuoca, quorum nomen est idem, & ratio significata per nomen est eadem: sed æquiuoca idem habent nomen, & rationem eo nomine significatam omnino eadem; omnia enim dicuntur æquiuoca, & participant rationem æquiuocationis: ergo æquiuoca sunt vniuoca, quod videtur inconueniens.

Resp. non esse inconueniens, imò esse certum, quod æquiuoca ut formaliter sumpta, idest secundum nomen æquiuoci, sint vniuoca; naturaliter autem sumpta, idest secundum aliud nomen, non sunt vniuoca: verbi gratia canis coelestis, terrestis, & marinus non sunt vniuoca in nomine canis.

A Poterat hic addi, quam sit vera radix vniuocationis; vtrum videlicet tunc solum ratio aliqua dici possit vniuoca, quando ita præcindi potest ab inferioribus, ut nec illa includat formaliter in conceptu suo, nec in illorum etiam præciso conceptu includatur: sed hoc dicitur sequenti §. ubi explicabitur propria ratio analogiæ.

Dico secundò, rectè denominatiua, seu paronyma definiri, *Quæcunque ab aliquo differentia casu, secundum nomen appellationem habent*; idest ea, quæ trahunt ab alio nomen, & à quo solâ terminatione differunt, ut iustus denominatiuum est nomen à iustitia, quæ vocatur forma denominans; incipit enim eodem modo, & diuerso modo definit; homo autem est subiectum denominatum, quia ille est quem iustitia inherens denominat iustum. Nomen ergo denominatiuum, & forma denominans conueniunt in re significata; nam iustitia & iustus formaliter eandem significat virtutem iustitiæ: differunt in modo significandi, cum vnum sit abstractum, alterum concretum; ideoque denominatiuum significat semper duo, subiectum scilicet sustentans, & formam adiacentem, cum forma denominans non significet subiectum. Latius igitur patet concretum, quàm denominatiuum; concretum enim vocatur etiam substantiuum, in quo nullum significatur propriè dictum subiectum, cum adæquatè significet substantiam: denominatiua verò sunt concreta solum adiectiua, in quibus forma significatur adiacens subiecto. Connotatiua quoque differunt à denominatiuis; illa enim deriuatum non habent nomen ab alio, quale habent connotatiua.

B Quæres, vtrum in nomine denominatiuo, quod significat formam & subiectum, primariò significetur subiectum, an verò forma.

Resp. formam per se loquendo primariò semper significari; subiectum autem secundariò tantum: quia illud primariò significatur, quod solum significatur distinctè ac formaliter: semper per se loquendo in denominatiuis distinctè ac formaliter significatur sola forma, subiectum verò confusè tantum, & materialiter: ergo per se loquendo forma primariò significatur, subiectum autem secundariò, tamen subiectum significetur semper in recto, forma in obliquo; iustus enim est subiectum habens iustitiam. Per accidens tamen fieri potest, ut subiectum significetur primariò in enunciatione, quoties videlicet in ea nomen denominatiuum est subiectum, ut si dicas, *Musculus ædificat*; cum denominatiuum tunc materialiter duntaxat significet: falsum est enim, quod musculus formaliter ut musculus ædificet.

Dico tertiò. Diuisio eorum, quæ dicuntur, sit commodè in quatuor membra significantia substantias quasdam esse vniuersales, quasdam singulares; accidentia quædam esse vniuersalia, quædam singularia. *Aliqua*, inquit Philosophus, *dicuntur de subiecto, & in subiecto non sunt; alia nec sunt in subiecto, nec dicuntur de subiecto; alia dicuntur de subiecto, & sunt in subiecto; alia denique sunt in subiecto, & de subiecto non dicuntur.* Vbi obserua, quod nomen *subiecti* iunctum verbo, *sunt*, significat subiectum inhesionis; iunctum autem verbo, *dicuntur*, significat inferiora. Alia ergo dicuntur de *subiecto*, idest de inferioribus; & non sunt in *subiecto* vllò inhesionis: huiusmodi sunt substantiæ vniuersales. Alia non dicuntur de *subiecto*, quia non habent vllā inferiora; & non sunt in *subiecto*, quia non inhaerent, cum sint substantiæ singulares. Alia dicuntur de subiecto, quia habent inferiora,

Denominatiua quid sunt, & quid exigant.

Quid primariò significant.

Diuisio eorum, quæ dicuntur.

Disp. II. Quæst. III. Sect. I. de Ante prædic. 37

inferiora; & sunt in subiecto, quia sunt in subiecto inhaesionis: talia sunt accidentia vniuersalia. Denique alia non dicuntur de subiecto, quia non habent inferiora, & sunt in subiecto inhaesionis, accidentia videlicet singularia.

Regulæ duæ de prædicatis essentialibus. Dico quartò, Regulæ de prædicatis essentialibus duæ assignantur. Prima est, *Quidquid prædicatur essentialiter de prædicato alicuius propositionis, prædicatur etiam de illius subiecto*; v. g. quia prædicatur essentialiter animal de homine, quidquid etiam essentialiter prædicatur de animali, prædicatur etiam essentialiter de homine; quæ verò accidentaliter solum dicuntur de animali, quales sunt differentie diuina animalis, non prædicantur de homine.

Altera regulæ est: *Generum diuersorum, & non subalterna positorum diuersa sunt specie differentie; generum vero subalternatim positorum esse possunt eadem specie differentie*. Sensus regulæ prioris est, quod generum positorum in diuersis prædicamentis (hæc enim non sunt subalternatim posita) differentie non esse possint eadem, modò sint vniuocæ; si non fuerint vniuocæ, esse possunt eadem; vt quia homo, & scientia sunt in diuersis categoriis, propterea nulla differentia vniuoca conuenire potest homini, quæ conueniat scientiæ; corporeum verò & incorporeum cum analogica sint, conueniunt substantiæ, & accidenti. Sensus alterius regulæ est, generum, quæ in eadem sunt categoria, tamen vnum alteri non subiiciatur, possunt tamen eadem esse differentie constitutivæ, modò non sint vltimæ, neque diuina: animalis v. g. & viuientis eadem est differentia, nempe animatum; quod tamen vltima non est differentia animalis, quia scilicet quæcunque superiori alicui conueniunt, inferioribus etiam eius omnibus necessariò conueniunt, esse v. g. sensitiuum, quia conuenit essentialiter animali, conuenit etiam equo & homini; differentie tamen diuinae generis, vt dixi, cum sint inter se oppositæ, non conueniunt inferioribus. Valentque duæ illæ regulæ potissimum ad ordinanda prædicamenta, tum quoad lineam directam, quæ vocatur profunditas prædicamenti; tum quoad lineam lateralem, quæ vocatur latitudo.

§. II.

Quid sit, an sit, quotuplex sit analogum.

Definitio analogi. Dico primò, analogia rectè definiri ea, quorum nomen est commune, & secundum idem nomen ratio substantiæ partim eadem, partem diuersa. Nomen analogiæ. Ratio est, quia nomen analogi deriuatur ab analogia, quæ significat similitudinem cum aliqua dissimilitudine, id est proportionem; vocatur nimirum proportio, non qualibet similitudo, sed illa duntaxat, quæ iuncta est dissimilitudini. Si enim inter aliqua duo sit omnimoda similitudo, non dicuntur illa proportionem habere: duo v. g. non dicuntur habere proportionem ad duo, cum omnimodam habeant similitudinem. Si verò sit inter duo similitudinis aliquid, & aliquid dissimilitudinis, erit inter illa duo vera proportio, seu analogia, v. g. duo ad quatuor habent proportionem eo, quod quatuor habeant bis duo. Ergo parer analogum illud vocari, quod participat idem nomen & rationem substantiæ, partim similera, partim dissimilem. Verum difficultas est, quænam sit vera radix propriæ analogiæ, id est, quænam sit ratio, ex qua dignosci possit aliquid habere rationem omninò eandem significatam per idem nomen, & esse vniuocum; vel habere illam partim eandem, partim diuersam, & esse analogum.

Radix analogiæ. Dico secundò, Veram & propriam radicem analogiæ esse præcisionem imperfectam rationis ali-

R. P. de Rhodæ curs. Philosoph.

A cuius communis ab inferioribus, ad eò vt toties ratio aliqua vniuoca sit, quoties ita præscinditur à differentis suorum inferiorum, vt in suo conceptu nec illas includat, nec in illis includatur: animal v. g. vniuocum est ad rationale & irrationale, quia perfectè ab illis præscinditur, ad eò vt in conceptu præciso animalis illa non includantur, neque animal includatur in conceptu præciso rationalis, & irrationalis. Toties autem ratio aliqua sit partim eadem, partim diuersa, siue analogæ, quoties imperfectè solum præscinditur à differentis suorum inferiorum: v. g. ens est analogum ad substantiam, & accidens, quia ita præscinditur ab illorum differentis perfectitate ac inhaerentia, vt neutram quidem includat in præciso suo conceptu, sed perfectas tamen & inhaerentia includant in suo formali rationem entis, & ab ea non possint præscindi.

B Ratio est, quia tunc communis aliqua ratio est analogæ, quando est partim similis, partim dissimilis: sed quoties illa ratio ita præscinditur à differentis, vt differentia ab ea non possint præscindi, est partim similis, & partim dissimilis; nam est similis in statu abstractionis, & dissimilis in statu contractionis: ergo tunc illa ratio est analogæ. Quæ verò in contrarium possunt opponi, soluantur in Metaphysica, cum ago de analogia entis.

Dico tertio, admittenda omninò esse vera & propria analogæ, distincta ab æquiuocis & vniuocis. Ita communis asserunt Doctores cum S. Thomæ, negant verò non pauci, nec ignobiles Philosophi. Contra quos tamen

C Ratio est, quia multa sunt quorum idem est nomen, & ratio substantiæ nec omninò similis, nec omninò dissimilis: ergo dantur analogæ. Antecedens probatur. Substantia & accidens commune habent nomen entis, & rationem entis non habent omnino diuersam, nec omnino eandem. Præterea pater, cor, fons, & punctum, significata per nomen principij, nec sunt omninò eadem, nec omninò diuersa. Eadem sunt, quia verè sunt principia; diuersa sunt, quia diuerso modo principiant; cor enim non eodem modo principiat vitam, quod punctum principiat lineam, & fons principiat fluium. Ratio à priori est, quia fieri potuit, vt pluræ secundum rationes diuersas haberent aliquam habitudinem, quæ non sufficeret ad vniuocationem, & tamen non constitueret æquiuocationem.

Obicitur primò, Ratio communis analogæ non est vna, sed multiplex: ergo pertinet partim ad vniuocæ, partim ad æquiuocæ. Probatur antecedens. Implicat vt aliquid sit simile alteri, & dissimile secundum rationem omninò eandem; alioqui affirmaretur de eodem secundum idem, est, & non est: per rationem analogam inferiora sunt similia, & dissimilia: ergo ratio analogæ non est vna, sed multiplex. Deinde implicat vt aliquid secundum id quo est simile, sit dissimile: ergo ratio analogæ est multiplex.

E Resp. rationem communem analogam esse vnam analogicè, non esse vnam vniuocè. Distinguitur ergo hæc maior. Implicat vt aliquid sit alteri simile, & dissimile secundum eandem rationem vniuocè vnam, concedo; analogicè vnam, nego. Quod verò addi potest, de eodem secundum idem affirmari, est, & non est; secundum idem non potest affirmari, omnino est, & omnino non est, concedo; non potest affirmari, partim est, & partim non est, nego. Similiter altera illa maior debet distingui. Implicat vt aliquid simile sit alteri vniuocè, secundum id quo est dissimile, concedo; vt sit simile analogicè, nego.

Instantis. Vel analogica illa ratio est diuisibilis, vel est indiuisibilis. Si indiuisibilis: ergo secundum id quo aliquid est simile alteri, est dissimile

D secundum

secundum idem. Si est diuisibilis: ergo partim est A
vniuoca, partim æquiouoca.

Resp. rationem quamlibet analogam esse imper-
fectè diuisibilem, & imperfectè indiuisibilem, quia
non potest præcindi: unde non est absurdum di-
cere, quod secundum idem, analogum aliquid si-
mile sit, & dissimile.

Secunda
obiectio.

Obicitur secundò. Inter omnino idem, & non
omnino idem dari non potest medium, cum illa sint
contradictoria, quæ nullum admittere possunt me-
dium: vniuoca sunt omnino idem, æquiouoca sunt
non omnino idem, seu quod idem est, omnino non
idem: ergo inter vniuoca, & æquiouoca nullum est
medium analogum.

Resp. concedendo quod inter contradictoria ni-
hil est medium, modò sint verè contradictoria, qua-
lia non sunt vniuoca & æquiouoca, quæ contrariè
magis opponuntur, sicut album & nigrum; non au-
tem contradictoriè, sicut album & non album. Ita-
que illud, non omnino idem, sumi potest vel positiuè,
ita ut significet omnino diuersum, vel negatiuè, ita ut
neget omnino idè. Inter omnino idem, & non om-
nino idem negatiuè nò datur mediū: inter omnino
idem, & non omnino idem sumptum positiuè datur
mediū: sicut inter albū, & nō album positiuè sum-
ptum datur medium, videlicet nigrum; inter albū, &
non album sumptum negatiuè nihil est medium.

Tertia ob-
iectio.

Obicitur tertio, si sumatur nomen *sani*, quod
communiter analogum esse dicitur ad hominem,
medicinam & pomum, probo illud esse reuerà æqui-
uocum: ergo illa quæ dicuntur analogæ purè sunt
æquiouoca. Illa sunt æquiouoca, quorum nomen est
commune, definitio nomini respondens est diuersa:
huiusmodi est nomen *sani* ad illa tria; si enim de-
finiatur sanum prout conuenit homini, dicitur esse
illud quod habet sanitatem; si prout conuenit me-
dicinæ, definiatur, quod facit sanitatem. In risu
etiam idem patet, qui dicitur analogicè homini, &
prato. Nam prout conuenit homini, definiatur mo-
tus diaphragmatis; prout conuenit prato, defini-
tur effectuum lætitiæ.

Resp. illud esse discrimen inter analogæ & æqui-
uocæ, quod analogæ semper participant rationem
communem significatam nomine analogo, licet
diuerso modo illam participant; æquiouocæ nullo
modo participant formam nomine communis sig-
nificatam, v.g. homo & medicina verè participant
sanitatem significatam nomine *sani*, sed non eodem
modo illam participant: homo autem pictus non
participat vllò modo rationem significatā nomine
hominis. Unde ad argumentum distingo minorem:
sed definitio *sani*, quæ conuenit pomo, homini, me-
dicinæ, diuersa est à definitione, quæ conuenit ho-
mimi, est diuersa secundum formam sanitatis parti-
cipatam, nego; est diuersa secundum modum parti-
cipandi, concedo. Ad exemplum de risu eadem ratio
est, forma enim risus eadem significatur in homine,
& prato, sed non eodem modo participata.

Dux species
analogo-
rum.

Dico quartò, duas esse species analogorū; alia sunt
analogæ attributionis, alia sunt analogæ proportionali-
tatis. Analogæ attributionis, vel ut appellant alij,
proportionis, illa sunt, quorum idem est nomen, ratio
autem substantia eadem, cum ordine eandē dependentia
ad vnum. Analogæ proportionalitatis sunt ea, quorum
nomen est idem, & ratio substantia diuersa secundum
se, sed cum comparatione eorum inter se. Ita ex Arist.
colligunt Philosophi cum S. Thoma.

Proportio
& propor-
tionalitas.

Obserua hæc nomina, *proportio*, & *proportionali-
tas*, desumpta esse ab Arithmeticis, nam propriè sig-
nificant similitudines numerorum inter se, commu-
niter autem, ut dixi, significant similitudinem quan-
dam cum dissimilitudine, quæ duplex esse potest: alia

est similitudo rerum, alia est similitudo proportionū.
Proportio rerum est cum res ipsæ sunt similes inter
se, ut duo & quatuor proportionem habent rerum,
quam vocant duplam. Proportio similitudinum est
cum res inter se non sunt similes, sed habent simili-
tudines similes; nam sicut duo ad quatuor habent
proportionē duplam, ita sex ad duodecim; duo enim
& quatuor non sunt similia senario & duodenar-
io, sed tamen similes habent similitudines. Et hæc
proportio similitudinum seu proportionum voca-
tur *proportionalitas*. Hinc fit ut quælibet proportio-
nalitas exigat quatuor habere terminos, quia est
proportio duarum proportionum; quælibet autem
proportio duos habet terminos: ergo quælibet pro-
portionalitas habet quatuor terminos. His positis.

Primò dixi, duas esse species analogiæ, quia cum
analogia significet proportionem, tot sunt species
analogiæ, quot sunt species proportionum: duæ au-
tem, ut dixi, sunt species proportionum: ergo duæ
sunt species analogiæ. Alia est similitudo inter res
aliquo modo dissimiles, & vocatur analogia attri-
butionis, siue proportionis, quia est simplex propor-
tio: alia est proportio inter ipsas similitudines, quæ
vocatur analogia proportionalitatis.

Secundò dixi, analogæ attributionis, quæ nimi-
rum similitudinem habent in rebus ipsis, definiri ea,
quorum idem est nomen, & ratio substantiæ eadem se-
cundum se; sed cum ordine dependentia ad vnum, id-
est, quando ratio communis conuenit pluribus ea-
dem in se ipsa, sed diuersa ratione dependentiæ ad
vnum: v.g. eas est analogum attributionis ad Deum
& creaturas, ad substantiam & accedens, quia ratio
entis eadem conuenit Deo & creaturis, sed creaturis
dependentè à Deo: conuenit substantiæ & acci-
denti, sed accidenti dependentè à substantia. Eadem
est ratio nominis *sanum*, quod conuenit medicinæ,
colori & cibo per ordinem ad hominem, cuius de-
monstrant vel efficiunt sanitatē. Illud ergo primum
ad quod reliqua dicunt ordinem, est principale ana-
logatum, alia dicuntur analogata secundaria. Quod
illa vera sint analogæ, hinc patet, quia sunt similia
in eadem ratione secundum se sumpta, dissimilia in
ratione dependentiæ, quæ præcindi non potest à
secundariis analogatis, alioqui essent vniuocæ.

Analogæ at-
tributionis.

Tertio dixi, analogæ proportionalitatis, siue quæ
habent similitudinem similitudinum, illa esse, quo-
rum idem est nomen, & ratio substantiæ diuersa se-
cundum comparationem eorum inter se. Id est quando ali-
quod nomen dicitur de pluribus secundum diuersas
rationes, sed propter comparationem aliquam inter
ipsas; tunc enim ratio illa diuersa est in ipsis secun-
dum se, sed eadem, quia illa inter se comparatur
eodem modo: v.g. nomen *principij* analogum est
proportionalitatis ad patrem respectu filij, ad fon-
tem respectu riuulorum, ad cor respectu vitæ, ad pū-
ctum respectu lineæ, ad fundamentum respectu do-
mus. Consistit autem analogia hæc in huiusmodi
comparatione: sicut se habet pater ad filiū, ita quo-
dammodo se habet punctum ad lineam, fons ad riuū,
&c. idèd analogia hæc vocatur *proportionalitas*, quia
est proportio duarum proportionum, similitudo
scilicet proportionis quam habet pater ad filium,
cum proportionem quam habet fons ad riuum, &c.

Analogæ
proportio-
nalitatis.

Quod autem hæc vera sit analogia, hinc patet,
quia rationem habet illa diuersam secundum se, sed
eandem comparatiuè, quia scilicet eodè modo inter
se comparatur. Differunt ab analogis attributionis,
quod omnia in analogis attributionis dicant ordi-
nem ad vnum principale analogatum; in analogis
verò proportionalitatis ordo ille non reperitur, sed
similitudo tantum secundum comparationem; quia
cum omne analogum dicatur quidem de pluribus
secundum

Vera illis
conuenit
analogia.

secundum rationes diuersas, & secundum aliquam habitudinem; analogia tamen attributionis dicuntur secundum habitudinem, qua vnum pendet ab alio, & ad illud ordinatur: analogia verò proportionalitatis dicuntur secundum habitudinem, qua vnu comparatur, & quodammodo assimilatur alteri. Siue analogū attributionis est, quod de vno dicitur propter se, de aliis verò dicitur, quia sunt aliquid illius. Sanum v.g. dicitur de medicina, eo quod medicina causet hominis sanitatem; de colore, quia est illius signum. Analogia verò proportionalitatis non dicuntur eo, quod vnum sit aliquid alterius, sed eo quod sit sicut est aliud. Punctum v.g. dicitur principium, non quia est aliquid patris, sed quia est aliquid ad lineam, sicut pater est ad filium; unde attributio sit vnius termini ad alium; proportionalitas autem est inter proportionem vnius ad vnum, & proportionem alterius alterum.

Quartò denique, quia ratio illa communis esse potest intrinseca omnibus analogatis, vel vni duntaxat intrinseca; idèd analogia dicuntur alia esse attributionis intrinsece, vt ens respectu substantiæ, & accidentis; vel attributionis extrinsece, vt sanum, quia sanitas intrinseca est homini, medicinæ verò extrinseca. Similiter quædam sunt analogia proportionalitatis intrinsece, vt risus homini est intrinsecus, prout metaphoricus.

SECTIO II.

Summarium de prædicamentis, tum in genere, tum in specie.

Quæ fusè ac plenè in Metaphysica, breuiter hic, & in Epitome colligo, ne manca videatur Dialectica sine categoriis, quarum sola definitio, & diuisio vtilis esse potest directioni primæ operationis mentis.

§. I.

Categoria in genere.

Dico primò. Categoria est series eorum, qua sub aliquo supremo genere collocantur: v.g. substantia est categoria, quatenus sub ea ponuntur, corpus, viuens, animal, homo. Summum autem genus significat illud, quod supra se nihil habet vniucum.

Dico secundò. Id quod ponitur in recta linea categoriæ, debet necessariò esse, primò ens reale, secundò ens per se, vnius nimirum essentia, idèd non compositum ex pluribus entibus completis, nec ex rebus diuersorum prædicamentorum; tertio completum, idèd non ordinatum ad compositionem vlius entis per se, vel certè de eo prædicatur in quid, idèd differentia non ponuntur in prædicamento; quia prædicantur in quale quid: quartò vt sit finitum essentialiter, quam ob causam Deus non est in categoria, quia ens essentialiter infinitum non potest habere differentiam extra genus: ergo non potest esse in prædicamento. Probo antecedens, quia in ente infinito essentialiter, vel genus, & differentia essentialiter sunt infinita, & sic necessariò se includunt inuicem; vel non sunt infinita, & sic non componunt ens infinitum, cum ex duobus finitis non fiat nisi finitum. Secundò ens prædicamentale debet esse vniucum, & concretum.

Dico tertio. Decem sunt categoriæ.

Ratio est, quia tot sunt modi vniucui prædicandi de prima substantia; vel enim queritur, quid est; & sic est categoria substantia: vel queritur, quanta est, vbi vides categoriam quantitatis: vel qualis; & est qualitas: vel ad quid referatur; & est relatio: quid agit, est actio: quid recipiat, est passio: quem occupet

R. P. de Rhodens curs. Philosoph.

locum, est vbi: quantum durat, est quando: quem statum habeat in loco, est situs: quomodo vestitus sit, vbi apparet prædicamentum habere Non. sunt ergo tot prædicabilia, quot prædicamenta, quia numerus prædicabilium sumitur ex modis prædicandi de inferioribus, quos dixi esse tantum quinque; numerus categoriarum petitur ex modis prædicandi de prima substantia, qui sunt decem.

Obiicitur primò, pauciora videri esse prædicamenta, quam decem; nam accidens completum non minùs constituere potest vnum prædicamentum, quam substantia completa, si non minùs præscindatur à differentiis contrahentibus, quam præscinditur substantia: sed accidens completum non minùs præscinditur, quam substantia: ergo sicut substantia est vnum prædicamentum, sic & accidens. Probat minor; nam idèd substantia completa præscinditur à differentiis incompletis, quia ens completum contineri non potest in ente incompleto, quales sunt differentia substantia: sed differentia ipsius accidentis incompleta sunt: ergo accidens non minùs præscindi potest perfectè à differentiis, quam substantia.

Resp. accidens completum non constituere vnicam categoriam, cum tamen illam constituat substantia completa. Ratio disparitatis est, quia substantia completa est vniuca, cum præscindatur à differentiis substantialibus, quæ cum incompleta sint in ratione communi substantia, non possunt continere substantiam completam. Accidens autem completum vniucum non est, quia includitur necessariò in differentiis contrahentibus, quæ licet incompleta sint in ratione talis accidentis, completa tamen sunt in ratione communi accidentis, quæ adèd imperfecta est, vt descendere non possit ad inferiora quin descendat tota; sicut ens etiam completum vnam non constituit categoriam, eo quod inferiora entis, quantumvis incompleta sint in ratione talis entis, completa tamen semper sunt in ratione communi entis; atque adèd communis illa ratio entis completi includitur semper in omnibus differentiis. Patet ergo discrimen accidentis completi, & substantia completa, quod imperfectissima sit communis ratio accidentis completi, quæ propterea integra semper descendat ad quælibet inferiora accidentalitè; ratio autè substantia completa perfectior sit, possitque nõ integra descendere ad inferiora. Neque dici potest, duas tantum esse posse categorias accidentium, spirituale videlicet, & corporeum; vel etiam absolutum, & respectiuum. Nego enim illa vniucocè conuenire, cum ad diuersa pertineant genera.

Obiicitur secundò, plura posse assignari prædicamenta quam decem; quia plures alia possunt excogitari denominationes extrinsece, v.g. esse armatum, esse amatum, esse liberum, esse causidicum, habere uxorem, esse Doctorem.

Resp. nullam aliam excogitari posse denominationem extrinsecam, quæ rationem habeat formæ physica completa, sufficientis primam substantiam: homo v. g. non consideratur vt forma armorum, vestis, loci, amoris, &c. Habere uxorem, esse Regem, esse bonum, esse causidicum, esse Doctorem, formæ sunt tantum morales; agitur autè hic de solis formis physicis. Esse liberum pertinet ad categoriam qualitatis, est enim habere potentiam indifferentem.

§. II.

Substantia, Quantitas, Qualitas.

Dico primò. Substantia est ens per se subsistens, saltem aptitudinaliter; idèd, ens quod existit non esse in alio vel tanquam in subiecto, vel tanquam

Altera sub-
diuisio ana-
logorum.

Definitio
categoriæ.

Summi ge-
neris defini-
tio.
Conditio-
nes entis
categoriæ.

Numerus
categoriæ
num.

Prima ob-
iectio.

Secunda
obiectio.

Definitio
substantia.

Quantitas

quam in termino. Forma substantialis materialis verè substantia est, quia non est in alio tanquam in subiecto, sed in alio tanquam pars faciens cum eo vnum. Substantia summum genus categoricum, est substantia finita & completa; unde Deus transcendit omnem categoriam ex eo quod ratio substantiæ nonnisi analogica conueniat Deo & creaturis, cum ens essentialiter infinitum includat in conceptu suo formali omnem perfectionem, atque adeo nulla diuina perfectio præscindi possit à veritate. Sed hæc alibi.

Diuisio in primam & secundam.

Dico secundò. Diuisio substantiæ in primam & secundam substantiam, idest in substantiam singularem, & vniuersalem, nõ est diuisio generis in duas species, sed diuisio subiecti in duo accidentia, sicut cum dicitur, *Hominum alij sunt albi, alij nigri.*

Ratio est, quia dicere substantiam aliam esse primam, aliam secundam, est dicere aliam esse singularem, aliam vniuersalem: sed esse singularem aut vniuersalem, accidentia sunt substantiæ, cum non ingrediantur conceptum eius formalem: ergo diuisio substantiæ in primam, & secundam non est diuisio generis in species, sed diuisio subiecti in accidentia, quorum vnum conuenit substantiæ independentem ab intellectu, alterum dependentem. Solet obijci, diuisionem hanc esse non posse bonam, cum in ea totum diuisum, nempe substantia, sit idem ac vnum membrum diuidens, nempe secunda substantia; si enim diuiditur, est aliquid commune; si est aliquid commune, est secunda substantia. Facilis responsio est, secundam substantiam esse aliquid commune quidditatiuè ac essentialiter: substantiam verò quæ diuiditur, esse substantiam communem accidentaliter, atque ita differre membrum diuidens à toto diuiso.

Quantitas.

Dico tertio. Quantitas est accidens extensuum localiter, & impenetrabiliter: tres sunt illius species, linea, superficies, corpus, quæ non se includunt formaliter, sed solum materialiter; & prout se includunt, non sunt tota.

Qualitas.

Dico quarto. Qualitas est accidens per se primo constitutum, ut intrinsecè orietur, perficiaturque substantiam in suo esse, vel agendi virtute. Quatuor sunt tantum illius species. Prima habitus & dispositio, seu habitus inchoatus: secunda potentia & impotentia, seu debilis potentia: tertia passio & patibilis qualitas, seu permanens: quarta figura & forma. Quæ diuersæ species essentialiter inter se differunt, membra verò eiusdem speciei differunt solum accidentaliter.

§. III.

Relationis quidditas, realitas, distinctio, &c.

Definitio relationis.

Dico primò. Relatio prædicamentalis est accidens, cuius totum esse est ad aliud se habere, idest, cuius totus effectus formalis, quem habet in subiecto, est efficere ut respiciat aliud: ex quo soluitur vulgaris obiectio: Relatio habet tantum esse ad, non habet esse in; atque ita non est accidens, quod necessariò dicit esse in. Respondeo enim, relationem habere reuerà esse in subiecto, cuius totum munus est referre subiectum ad aliud; hic enim, ut dixi, est sensus verborum definitionis.

Eius realitas.

Dico secundò, relationem categoricam esse verum ens reale, nec esse tantum per intellectum. Ratio est, quia licet nullus intellectus cogitet, paries albus est verè similis parieti albo; & pater est reuerà pater filij, quem genuit. Idem de omnibus formalitatibus iudicium est, quæ sunt entia verè realia, & præcedunt omnem operationem intel-

lectus, à qua non dependent, quamuis ante operationem intellectus non sint distinctæ ab entitatibus, quarum sunt formalitates.

Dices. Omne quod est ens reale, producitur per veram actionem realem: formalitates non producuntur, sed tantum resultant, posito v. g. termino extrinsecò: ergo relationes non sunt reales ante operationem intellectus.

Obiectio.

Resp. distinguendo maiorem: omne quod est reale distinctum ab aliis realiter, fit per veram actionem, concedo; omne ens reale, quod non distinguitur ab aliis nisi connotatiuè, & secundum id quod connotat in obliquo, fit per actionem distinctam, nego. Formalitas qualibet, & relatio propriè non fit, sed resultat ex illa entitate, quam denominat.

Dico tertio. Relatio categorica sola ratione distinguitur à fundamento, non autem villo modo realiter.

Indistinctio à fundamento.

Ratio est, quia posita in duobus parietibus albedine, & præscindendo à quolibet alio, reuerà illi duo parietes sunt similes; illa enim sunt similia, quorum una est qualitas: & duos parietes albos esse similes, est vnum parietem esse album, sicut alter est albus. Adde, quod relatio non habet causam productiuam distinctam à causa productiuâ fundamenti & termini, neque fit per actionem distinctam: ergo non habet entitatem distinctam.

Dices. Relatio separatur realiter à fundamento, quia paries manens albus, definit esse similis alteri parieti, qui destruitur: ergo relatio distinguitur realiter à fundamento. Imò si relatio non est nisi entitas fundamenti, posita entitate fundamenti, tota ponitur relatio; posita enim forma in subiecto, ponitur tota denominatio, & totus effectus formalis, qui non est aliud, quam forma in subiecto; & sic pater est, & denominari potest pater puer vnus anni: nam quotiescunque totum habet homo, quod est formaliter & intrinsecè necessarium ad aliquam denominationem, ibi est tota denominatio; puer autem habet totum, quod est formaliter & intrinsecè necessarium ad relationem paternitatis: ergo denominari potest pater. Et paries denominari potest similis parieti, qui destructus est; habet enim totam entitatem intrinsecam necessariam ad similitudinem. Denique quoties accedit alicui subiecto noua denominatio, accedit etiam illi necessariò noua forma; sed quando paries denominatur de nouo similis, accedit ei noua denominatio: ergo accedit etiam ei noua forma. Hoc argumentum fuscè proposui, & solui loco sapius citato Metaphysicæ, nunc breuiter.

Prima confirmatio.

Secunda confirmatio.

Resp. illa omnia solui vnica distinctione: relatio separatur realiter à suo fundamento, secundum id quod intrinsecè ac in recto dicit relatio, negatur; secundum id quod relatio in obliquo & extrinsecè connotat, concedo: relatio enim est entitas fundamenti non solitariè sumpta, sed prout connotans terminum in obliquo. Rectum videlicet relationis, siue id quod dici potest relatio, est solum fundamentum; terminus autem est obliquum. Paries manens albus definit esse similis alteri parieti, qui destruitur, secundum id quod similitudo dicit in obliquo, non secundum id quod similitudo dicit in recto. Non sequitur ergo quod relatio distinguitur à fundamento, quia illa non distinguuntur realiter, quæ separantur secundum id quod dicunt solum in obliquo.

Rerum & obliquum relationis.

Similiter posita forma in subiecto, tam secundum id quod illa dicit in recto, tam secundum ea quæ connotat in obliquo, ponitur tota denominatio,

tio,

tio, & totus effectus formalis: sed neutrum ponitur quando forma ponitur in subiecto secundum eam tantum, quæ dicit in recto; debet enim adesse cum rectum, tum obliquum. Puer igitur vnius anni denominari non potest pater, etiam si habeat totum id quod paternitas dicit in recto; & pater dici non potest similis patri non existenti, ob eandem causam.

Denique verum est, quod quoties accedit alicui subiecto noua denominatio, debet illi etiam accedere noua forma, vel secundum id quod dicit in recto, vel secundum id quod dicit in obliquo; idcirco quando pater prius albus denominatur de nouo similis patri recens dealbato, accedit ei similitudo secundum id quod illa dicit in obliquo.

Multa hæc supersunt de fundamento relationis, de termino illius, de ratione fundandi, de relationibus transcendentalibus, de relatione secundum dici, & relatione rationis; sed illa facile peti possunt ex Metaphysica, ubi etiam non omisse sunt sex vltimæ categoriæ.

SECTIO III.

De Postprædicamentis.

Sic vocantur à Philosopho quinque prædicamentorum veluti proprietates & consecraria, inter quæ primum locum tenent Opposita, quibus alia quatuor idem subnequit Philosophus, Prius, Simul, Motus, & Habere.

S. I.

Oppositorum definitio, & varia species.

Definitio
opposito-
rum.

Dico primò. Illa dicuntur opposita, quæ incompatibilia sunt in eodem subiecto, eo quod peculiaris ratione inter se pugnent. Oppositio autem est peculiaris repugnantia duorum, quæ incompatibilia sunt in eodem subiecto.

Ratio est, quia duo requiruntur, ut aliqua duo sint inter se opposita, & non tantum disparata. Primò incompatibilitas eorum in eodem subiecto; quæ tamen si sola fuerit, disparata illa erunt, non opposita; homo enim & lapis in eodem esse nequeunt, & tamen opposita non sunt, quia non magis pugnant inter se, quam lapis & cælum. Secundò igitur requiritur ut opposita peculiari ratione inter se pugnent, ita ut cum nulla re similem repugnantiam habeant; sic enim calor v. g. & frigus opposita sunt, non solum quia expellunt se ab eodem subiecto, sed ita etiam inter se pugnant, ut cum alio nullo habeant similem repugnantiam.

Ex quo colliges, oppositionem non superaddere aliud subiecto, nisi relationem vel realem, si extrema sint positua; vel rationis, si alterum extremum fuerit negatio; ens enim referri non potest realiter ad non ens.

Varia species.

Dico secundò. Genera oppositorum nec plura sunt, nec pauciora, quam quatuor, Relatiua, Contraria, Priuatiua, Contradictoria.

Ratio est, quia quæcunque pugnant inter se, vel sunt ambo positua, vel vnum posituum, alterum negatiuum; vel ambo sunt negatiua. De vltimis istis non agitur, quia oppositio sumitur in ordine ad categorias. Si ambo positua sunt, vel vtrumque absolutum est, & sic sunt contraria; vel vtrumque respectiuum, & oppositio est relatiua, ut pater & filius. Si alterum extremum sit negatiuum, vel illa negatio dicit aptitudinem in subiecto, & erit oppositio

R. P. de Rhodæ curs. Philosoph.

A sitio priuatiua, vel non dicit illam aptitudinem, & est oppositio contradictoria.

Dices. Oppositio in genere relatio est; ergo relatio non est species oppositionis; membrum enim diuidens non est totum diuisum.

Resp. negando consequentiam, quia licet oppositio relatio sit, non est tamen oppositio relatiua, quia oppositio relatiua illa est, cuius membra ex specialiratione sunt ad aliud, non tantum ex generaliratione. Hoc autem non habet omnis oppositio, v. g. filius dicitur esse patris filius; frigus autem non dicitur caloris frigus.

Dico tertio, priuatiue opposita illa esse, quorum vnum extremum est forma positua, alterum est eius negatio in subiecto apto ad illam formam; v. g. visus & cæcitas priuatiue opponuntur, quia visus forma est positua, cæcitas eius carentia in homine apto ad habendum visum.

Dico quarto, contradictoria illa dici, quorum vnum extremum est posituum, alterum eius est negatio secundum idem, inter quæ nihil in re potest esse medium; v. g. album & non album, ens & non ens; quia non ens priuatiue non est, sed est pura negatio entis, nullam connotans in subiecto aptitudinem ad ens. Dixi vtrumque esse debere secundum idem; si enim sint in ordine ad diuersa, non est vlla contradictio, nam v. g. Petrus potest esse sapiens secundum suum iudicium, non secundum iudicium aliorum. Contradictio verò erit, si dicatur sapiens, & non sapiens secundum suum iudicium. Dixi secundò, quod inter contradictoria nihil est medium in ipsa re; hoc enim primum est omnium, & certissimum principium, de quo dicitur in Metaphysica De quolibet verum est dicere est, vel, non est. Quod tamen cum addito illo, in ipsa re, debet necessariò intelligi. Potest enim aliquid considerari, vel secundum rem ipsam, scilicet prout est à parte rei; vel secundum præcisionem intellectus. Si secundum rem intelligatur, certum est, de quolibet posse aliquid affirmari, aut negari; quodlibet enim à parte rei vel est album, vel non est album; & sic inter contradicentia non est à parte rei vllum medium. Si autem consideretur secundum præcisionem intellectus certum est esse medium inter extrema contradictoria, id est, non posse de quolibet secundum abstractionem mentis considerato affirmari est, aut non est; quia scilicet abstractio non separat realiter vnum ab alio, sed vnum duntaxat considerat, & non considerat aliud. Quid igitur obstat, quin considerare possim aliquid secundum se, non considerato eo quod illi conuenit? v. g. ens à parte rei, vel est creatum, vel increatum; sed secundum se, siue in statu abstractionis consideratum, nec est creatum, nec increatum; si enim esset creatum secundum se, vbicumque inueniretur ens, illud esset creatum. Similiter animal secundum se nec est rationale, nec irrationale, licet à parte rei sit vel rationale, vel irrationale. Itaque dari posse medium inter contradictoria considerata, non est aliud nisi, quod aliquid considerari potest secundum se, præscindendo ab eo quod aliquid illi conueniat, aut non conueniat.

Dico quinto. Contraria illa sunt, quæ sub eodem genere plurimum distant, & ab eodem subiecto se expellant. Ita Philosophus 10. Metaph. c. 16. Debent ergo contraria esse sub eodem genere, alioqui non poterunt esse successiue in eodem subiecto; debent sub eodem genere plurimum distare, alioqui non se mutuo expellent; debent per veram actionem ab eodem subiecto se mutuo expellere. Vide Suarezem disp. 45.

De relatiue oppositis non habeo quod addam, quæ dixi sectione superiori de relatione.

D 3 §. II.

Obiectio

Opposita priuatiue

Contradictoria

Reliqua Postpredicamenta.

Prioritatis
quatuor
modi.

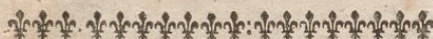
EA sunt, ut dixi, quatuor, Prius, Simul, Mo-
tus, & Habere.

Prius aliquid dicitur quatuor modis. Primò tempore, quando vnum existit aliquo tempore, in quo non existit aliud; Adam v. g. tempore prior est, quam Abel. Secundò naturā, illud scilicet à quo aliud dependet; sic enim omnis causa est prior suo effectui. Tertiò dignitate, ut dominus prior est seruo. Quartò origine, quando vnum est principium alterius, sed sine illius alterius dependentia, sicut in diuinis Pater prior est origine quam Filius; procedit enim à Patre ut à principio, sed ab eo non est dependens.

Tres modi
simultatis.

Simul tribus modis dicitur. Primò tempore, ut Socrates & Plato. Secundò per existentie consequentiam, ut relata. Tertiò quæ æqualiter idem genus participant, ut equus & leo.

De motu in Physica prolixè dicam. *Habere* quid sit, nemo nescit.

DISPUTATIO III.

De secunda operatione, qua dicitur Enunciatio. Ad duos Aristotelis libros de Interpretatione.

Iudicium

Ic est alter mentis humanæ fœtus, priori, de quo hætenus dixi, longè præstantior & nobilior, sicut varia significant eius nomina; dicitur enim *Iudicium*, quatenus adhuc in mente later, quia, per illud arbitra rerum omnium velut in tribunali sedens hominis ratio, iudicat de præsentibus, præterita reuocat, occupat futura; quæ mala sunt, damnat; approbat quæ recta sunt; amplectitur veritatem, refugit falsitatem. Dicitur *Enunciatio*, propterea extra per instrumenta vocalia prodians, arcana pandit, vestit verbum mentis, & rei sine corpore ipsa corpus & figura est, nuncia mentis, interpret cogitationum, societatis humanæ nexus, animæ famula, rationis filia, educta in lucem obsterice lingua, ore cunabulo, aëre vehiculo; integra manens, & in singulis audientium auribus dispersa; collecta, & diuisa; simul nascens, & simul moriens; thesaurus in nihilo; ipsa laus, ipsa vituperium; ipsa verum, ipsa mendacium; ipsa error, ipsa scientia, in dō scientiarum omnium parens, de qua quidquid dixeris, per ipsam semper, & cum ipsa dixeris. Ad eam ergo accuratè declarandam progrediens, duo inuenio, quæ de illa dicam. Primum est natura eius, & variæ conditiones, ac diuisiones: secundum primaria eius proprietates, veritas & falsitas: tertium autem quod addi poterat de reliquis eius proprietatibus, æquipollentia, conuersione, oppositione, pertinet ad summulas.

Enunciatio

QVÆSTIO I.

Natura, conditiones, variæ diuisiones Enunciationis.

TRia hæc præmitti necessariò debuerunt ad declarationem integram essentia istius operationis, quæ quatenus in mente later, vocatur, ut dixi, *Iudicium*, sed compositum aut diuisum, vel melius compositio & diuisio, idest affirmatio, & negatio, assensus & dissensus: quatenus autem in ore nascitur, in aëre vehitur, in aure moritur, dicitur *Enunciatio*, propositio, prædicatio. Ut, inquam, naturam illius declarem, primò explico, quid illa sit, & qualis: secundò, quænam sint propriæ conditiones & regulæ illius in genere: tertiò quoruplex illa sit, & quænam sint regulæ singularum.

SECTIO I.

Quid sit Enunciatio.

Indifferenter hîc loquor de enunciatione mentali, vocali, & scripta; quæ duæ vltima non sunt iudicia, nisi dependent ab enunciatione intus in mente formata. Et quidditatem illius confidero, primò metaphysicè, declarando genus eius & differentiam; deinde physicè, dicendo illius materiam & formam.

S. I.

Enunciationis definitio, & comparatio eius cum prima operatione.

Dico primò. Rectè definitur enunciatio, *Actus* *Iudicatus* *dependens à prima apprehensione, sine dependentia à præmissis: vel, Est oratio, quæ aliquid affirmat, aut negat.*

Ratio est, quia iudicium intellectus, propterea à prima apprehensione distinguitur, est actus, quo intellectus determinatè cognoscit rem esse, vel non esse, affirmando, vel negando; quod potest fieri tripliciter, atque aded aliud est iudicium simplex, aliud compositum, aliud illatum. Iudicium simplex est *Actus, quo intellectus cognoscit rem esse, vel non esse independentem à prima apprehensione*; cuiusmodi iudicium habet Deus, in quo vnicus actus est simplicissimus, apprehendens, iudicans, totumque simul cognoscens. Iudicium compositum est iudicium dependens à prima apprehensione prauia, & concomitante, idest, quoties per actum vnum apprehenditur aliquid, per alium autem iudicatur. Iudicium illatum est iudicium dependens à præmissis; ut, *Homo est risibilis: ergo est rationalis*. Intellectus videlicet noster (ut notat optimè S. Thomas 1. part. quæst. 85. art. 5.) propter summam imperfectionem, cum totam non possit adæquare cognoscibilitatem obiecti, & illud totum cognoscere vnico actu simplici, distinctis indiget actibus; vno, quo rem ipsam concipiat apprehendendo; alio, quo cognoscat determinatè affirmando, aut negando; sic enim in intellectu nunquam est iudicium, quod dum elicitur, non præsupponat, saltem prius naturā, primam apprehensionem, quæ durat etiam necessariò quandiu iudicium